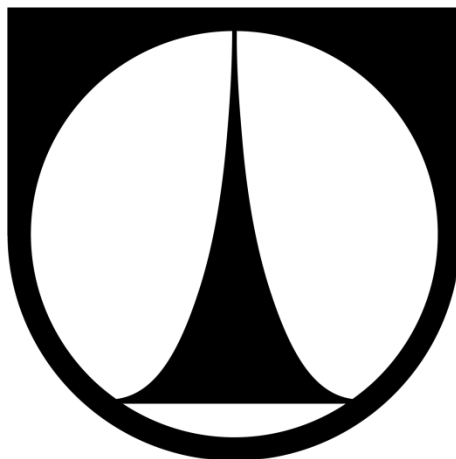

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Veronika Nutrová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Komparace kvality podnikatelského prostředí v Turecku a v České republice

**The Comparison of the Quality of Business Environment in Turkey with
the Situation in the Czech Republic**

DP – EF – KEK 2013 54
Bc. Veronika Nutrová

Vedoucí práce: **PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D. katedra ekonomie**
Konzultant: **Prof.Dr. Nejat Erk, Cukurova University**

Počet stran: **99** Počet příloh: **0**

Datum odevzdání: **10. května 2013**

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Nutrová**
Osobní číslo: **E11000392**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**
Název tématu: **Komparace kvality podnikatelského prostředí v Turecku
a v České republice**
Zadávatel katedry: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů práce, formulace výzkumných předpokladů, případně hypotéz
2. Analýza vývoje ekonomických ukazatelů Turecka, proces integrace k EU
3. Charakteristika podnikatelského prostředí v Turecku
4. Srovnání podnikatelského prostředí v Turecku se situací v České republice
5. Formulace závěrů, ověření výzkumných předpokladů, případně hypotéz

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

65 normostran

Forma zpracování diplomové práce:

tisková/elektronická

Seznam odborné literatury:

ARIKAN, H. Turkey and the EU: an awkward candidate for EU membership? 1st ed., London: Ashgate Publishing Limited, 2006. 295 pgs. ISBN 0-7546-4762-5.

KREISER, K., CH. K. NEUMANN. Dějiny Turecka. 1. vyd. Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 329 s. ISBN 978-80-7422-012-8.

THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF TURKEY. Turkey and the European Union? An Overview. June 2001. 156 pgs. ISBN 957-7307-63-7.

TUNKROVÁ, L., P. ŠARADÍN. Turecko a Evropská unie : česká a turecká perspektiva. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 153 s. ISBN 978-80-244-1875-9.

VITURKA, M. Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České Republiky. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. 227 s. ISBN 978-80-247-3638-9.

Delegation of the European Union to Turkey. [online]. 2012 [cit. 2012-10-09].

Dostupné z: <http://www.avrupa.info.tr/en/en/home.html>.

Elektronická databáze článků ProQuest (knihovna.tul.cz)

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce:

prof. Dr. Ing. Nejat Erk

Cukurova University

Datum zadání diplomové práce:

31. října 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

4. května 2013

doc. Dr. Ing. Olga Časáková
děkanka

prof. Ing. Jiří Král, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 10. května 2013

Bc. Veronika Nutrová

Anotace

Tématem diplomové práce je „Komparace kvality podnikatelského prostředí v Turecku a v České republice“. Předmětem práce je analýza podnikatelského prostředí na těchto od sebe vzdálených trzích a popis faktorů, které ho nejvíce ovlivňují, což jsou legislativní a ekonomické aspekty. Cílem práce je zhodnotit legislativní a ekonomické podmínky v Turecku a učinit rozhodnutí o eventuálním vstupu firmy na trh. První část je věnována podrobné charakteristice Turecka – obecné, historické a ekonomické. V druhé části je rozebráno podnikatelské prostředí v obou teritoriích se zaměřením na konkrétní odvětví - automobilový průmysl, který představuje klíčový obor ekonomik obou států. V závěru jsou popsány nejdůležitější rozdílné či naopak podobné aspekty vedoucí k založení podniku na daném trhu.

Klíčová slova

Automobilový průmysl, Evropská unie, export, podnikání, Turecko.

Annotation

The main topic of the Master thesis is a business environment quality comparison of Turkey and Czech Republic. It focuses on analyzing the business environment within these two separate markets and also on description of its most influencing aspects, both legislative and economic. The Master thesis aims to evaluate mentioned aspects in Turkey and in the Czech Republic and to decide a possible company entrance to the market. While the first part includes detailed characteristics of Turkey - general, historic, economic, the second one analyzes business environment in both theories concerning specific sphere such as motor industry representing a key field of both countries' economy. The conclusion describes the most important differences and similarities leading to company establishment on certain market.

Key Words

Automotive Industry, Business, European Union, Export, Turkey.

Obsah

Seznam zkratek.....	10
Seznam tabulek.....	12
Seznam obrázků.....	13
Úvod	14
1. Obecná charakteristika Turecké republiky	16
2. Historický vývoj Turecka	19
2.1 Éra chetitská – Doba helénská (2000 př n. l. – 6. st. př. n. l.).....	19
2.2 Doba římská a byzantská (do roku 1453)	20
2.3 Osmanská říše (14. – 20. století).....	21
2.4 První světová válka	24
2.5 Počátek republiky	25
3. Ekonomická charakteristika Turecka.....	27
3.1 Vývoj turecké ekonomiky v letech 1923-1960.....	27
3.2 Vývoj turecké ekonomiky v letech 1963-1968.....	28
3.3 Vývoj a charakteristika turecké ekonomiky a EU v proexportním období	29
3.4 Restrukturalizace ekonomiky a její růst do roku 2008	32
3.5 Současný stav turecké ekonomiky	40
4. Podnikatelské prostředí – Turecko.....	44
4.1 Formy podnikání.....	44
4.2 Financování podnikání.....	45
4.3 Systém účetnictví	46
4.4 Úpravy obchodního zákoníku	48
4.5 Mzdové náklady.....	49
4.6 Daňová zátěž.....	50
4.7 Proces založení podniku	51
4.8 Důležité specifikace v oblasti celnictví	53
4.9 Podpora státu.....	55
5. Podnikatelské prostředí v České republice	58
5.1 Formy podniků.....	58
5.2 Financování podnikání.....	59

5.3	Systém účetnictví.....	60
5.4	Úpravy obchodního zákoníku	62
5.5	Mzdové náklady.....	64
5.6	Daňová zátěž.....	65
5.7	Proces založení podniku	66
5.8	Důležité specifikace v oblasti celnictví	67
5.9	Podpora státu.....	69
6.	Automobilový průmysl v Turecku	72
6.1	Vývoj	72
6.2	Současná situace	74
6.3	Koncentrace automobilového průmyslu	75
6.4	Exportní trhy	76
6.5	SWOT	78
7.	Automobilový průmysl v České republice	80
7.1	Vývoj	80
7.2	Současná situace	81
7.3	Koncentrace automobilového průmyslu	83
7.4	Exportní trhy	85
7.5	SWOT	88
8.	Komparativní analýza.....	89
	Závěr.....	92
	Seznam použité literatury:.....	95

Seznam zkratek

AKP	Strana spravedlnosti a rozvoje (<i>Adalet ve Kalkinma Partis</i>)
CZK	Česká koruna
ČEB	Česká exportní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
EHS	Evropské hospodářské společenství
EIB	Evropská investiční banka (<i>European Investment Bank</i>)
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
FTS	Federální celní služba (<i>Федеральная таможенная служба</i>)
GATT	Všeobecná dohoda na clech a obchodu (<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
GSP	Systém všeobecných celních preferencí (<i>General System of Preferences</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt
HMMC	Hyundai Motor Manufacturingng Czech
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (<i>International Bank for Reconstruction and Development</i>)
IFSR	Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (<i>International Financial Reporting Standards</i>)
IMF	Mezinárodní měnový fond (<i>International Monetary Fund</i>)
NATO	Severoatlantická aliance (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)
ODD	Sdružení automobilových distributorů (<i>Otomotiv Distribütörleri Derneği</i>)

OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OEEC	Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OETK	Propagační výbor automobilového průmyslu (<i>Otomotiv Endüstrisi Tanıtım Komitesi</i>)
OIB	Asociace exportérů automobilového průmyslu (<i>Otomotiv İhracatçıları Birliği</i>)
OSD	Sdružení automobilových výrobců (<i>Otomotiv Sanayii Derneği</i>)
SAP	Sdružení automobilového průmyslu
TPCA	Toyota Peugeot Citroën Automobile
TR	Turecko
TRY	Turecká lira
TUL	Technická univerzita v Liberci
USD	Americký dolar
VŠE	Vysoká škola ekonomická
WB	Světová banka (World Bank)

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1: Současné ekonomické indikátory TR.....</i>	<i>40</i>
<i>Tabulka 2: Hlavní obchodní partneři TR pro rok 2011 .....</i>	<i>41</i>
<i>Tabulka 3: Výše minimální měsíční mzdy v TR .....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 4: Celkové mzdové náklady zaměstnavatele na jednoho pracovníka v TR .....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 5: Proces a náležitosti založení podniku TR .....</i>	<i>52</i>
<i>Tabulka 6: Výše minimální mzdy ČR.....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka 7: Celkové mzdové náklady na 1 pracovníka ČR .....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka 8: Proces a náležitosti založení podniku ČR .....</i>	<i>66</i>
<i>Tabulka 9: Produkce jednotlivých značek pro roky 2005-2011 TR .....</i>	<i>73</i>
<i>Tabulka 10: Top 10 exportních trhů ČR.....</i>	<i>76</i>

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Rozdělení investičních pobídek v TR do regionů.....</i>	<i>56</i>
<i>Obrázek 2: Koncentrace automobilové výroby v TR.....</i>	<i>75</i>
<i>Obrázek 3: Hodnota vývozu automotive v TR do jednotlivých zemí .....</i>	<i>77</i>
<i>Obrázek 4: Výroba motorových vozidel v ČR od roku 1989 do roku 2012.....</i>	<i>82</i>
<i>Obrázek 5: Koncentrace automobilového průmyslu v ČR .....</i>	<i>83</i>
<i>Obrázek 6: Inovační centra a dodavatelé automobilového průmyslu v ČR.....</i>	<i>84</i>
<i>Obrázek 7: Vývoj českého exportu od roku 2002 .....</i>	<i>85</i>
<i>Obrázek 8: Podíl českého exportu do jednotlivých zemí .....</i>	<i>86</i>

Úvod

V současném ekonomickém dění je možné zaslechnout pojem „turecká ekonomika“ stále častěji. Turecká republika se již několik let snaží stát právoplatným členem Evropské unie. Ať už se na tuto zemi nahlíží jako na potenciálního člena evropského uskupení, či jako na jednu z mála zemí s rostoucí ekonomikou, nabízí se mnoho otázek a rozporů. Ty se staly rozhodujícími pro zpracování tématu zabývajících se právě otázkou podnikatelského prostředí v rostoucí ekonomice Turecké republiky a srovnáním jeho stavu s Českou republikou.

Přístupová jednání o členství v EU s sebou nesou mnoho názorů, ba se stávají jedním z nejvíce diskutovaných témat současné Evropy. Nejožehavější otázkou je geografické umístění a náboženství tohoto teritoria. Na druhé straně bývá opomíjeno členství v mnoha mezinárodních organizacích jako například více než čtvrtstoletí trvající členství v NATO.

Geografické rozdělení Evropy a Asie je zcela jasné, Turecko se nachází na evropské části jen nepatrně, což ale na druhou stranu platí i pro Rusko, které je často vnímáno jako stát evropský. Dále se poloha republiky dá považovat za strategickou díky přístupu a vlivu v Kaspickém regionu.

Dalším zajímavým aspektem je zcela jistě rozvoj podnikání v tomto teritoriu, kde převládají rozdíly mezi hospodářskou situací na venkově a ve velkoměstech, až se dokonce polemizuje nad úplnou absencí střední třídy.

Turecko je jednou ze zemí s velmi bohatou historií, na kterou jsou Turci hrdí. Proto bude v první části, hned po obecné charakteristice, popsána historie země až do roku 1923. V tomto roce padla Osmanská říše a Turecko se stalo republikou pod vedením prvního prezidenta a reformátora Mustafy Kemala, který si díky svým zásluhám vysloužil další jméno, jež je pro tuto osobu nejvíce používané - „Atatürk“. Jeho oslavování a obdiv by mohly být, i když s velkou rezervou, přirovnány k úctě Čechů k T. G. Masarykovi nebo Václavu Havlovi.

Další částí bude ekonomický vývoj v souladu s přístupovými jednáními do EU. Posléze bude charakterizován současný stav ekonomiky i s nástinem historického vývoje jednotlivých odvětví a predikcí ekonomického vývoje pro nadcházející roky.

Určujícím tématem bude podnikatelské prostředí v Turecku a České republice, které je definováno různými aspekty jako je legislativa, podpora státu, zahraniční spolupráce a další. Pro praktičtější porovnání zakládání podniku je zvolena komparace přímo v automobilovém průmyslu, který je klíčový pro obě země.

Metodou praktické části diplomové práce bude porovnání interních a externích faktorů, které ovlivňují situaci firem v daném teritoriu. Mezi tyto faktory patří například konkurence, technologie, právní systém, daňové zatížení a další. Cílem práce je zjistit, jaké podnikatelské aspekty těchto dvou zemí jsou odlišné a naopak jaké aspekty tato teritoria spojují. Je lepší podnikat v Turecku nebo v České republice? S jakými překážkami či naopak podporou se podnikatel může setkat?

1. Obecná charakteristika Turecké republiky

Turecko se rozkládá na dvou kontinentech s vysokou populací, kdy jen počet obyvatel Istanbulu předčí obyvatelstvo celé České republiky. Oficiálním jazykem je turečtina. Z hlediska etnického složení největší skupinu tvoří Turci (85 %), zatímco největší menšinu představují Kurdové (11 %). Obě etnika vyznávají Islám, který ovšem není státním náboženstvím, jelikož je země podle ústavy striktně sekulární stát.

Základní údaje¹

Oficiální název:	Turecká republika (Türkiye Cumhuriyeti)
Hlavní město:	Ankara – 4 890 893 obyvatel (zdroj: TurkStat k 31. 12. 2011)
Rozloha:	783 562 km ²
Počet obyvatel:	74 724 269 (zdroj: TurkStat k 31. 12. 2011)
Měna:	turecká lira - mezinárodní kód TRY, vnitrostátní TL (od 1. 1. 2009) ²
Náboženské složení:	99,7 % obyvatelstva - muslimové

Státní zřízení a politická charakteristika³

Turecké republice vládne demokracie s jednokomorovým zákonodárným orgánem nazývaným Velké národní shromáždění Turecka. V parlamentu zasedá 550 poslanců a hlavou státu je prezident, který je volen na 7 let dvoutřetinovou parlamentní většinou. Od roku 2007 jím je Abdullah Gül. Voleb, které jsou povinné, se účastní každý obyvatel

---

¹ Ministerstvo zahraničí České republiky: Turecko. [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/index.html.

² aktuální kurz vůči CZK ze dne 26.4.2013: 11,001 TRY/1 CZK (zdroj: Česká národní banka)

³ Pirický, G., Stručná historie států Turecko, s.176

starší osmnácti let. Ústava je platná již od roku 1982, rozšířena byla v letech 1995, 1999 a 2000. Kandidáti do parlamentu se volí na 5 let, stejně tak i kandidáti pro místní volby.

Aktuálně (již od roku 2002) panuje vláda politické strany Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) vedená premiérem Recepem Tayyipem Erdoğanem. Jejich vedení vlády je považováno za velice konzervativní a proislámské. Síla tohoto politického hnutí umožnila i změny v ústavě.

Zajímavostí je pro demokracii poněkud nestandardní orgán: Národní bezpečnostní rada, založená roku 1982 pro zejména poradenské účely, přesto má ale stále velikou váhu, dokonce i po změně ústavy roku 2002, která měla její vliv omezit. Díky tomuto orgánu bývá Turecko nazývané „kontrolovanou demokracií“. Mezi členy rady patří prezident, předseda vlády, ministr obrany, ministr vnitra, ministr zahraničních věcí, náčelník generálního štábu a čtyři náčelníci složek ozbrojených sil.

Správní členění⁴

Z hlediska správního členění je země rozdělena na 81 provincií, které jsou dále děleny na menší administrativní jednotky, takzvané okresy a podokresy. Tyto provincie se uskupují do sedmi větších zeměpisných regionů: Marmarský, Černomořský, Egejský, Středoanatolský, region Středozemního moře, Východoanatolský a region Jihovýchodní Asie. Toto rozdělení je využíváno zejména ke statistickým účelům, netvoří úroveň státní správy.

Hlavním městem je Ankara (4 890 893 ob.) a mezi další velká významná města patří Istanbul (13 624 240 ob.), Izmir (3 965 232 ob.), Bursa (2 652 126 ob.), Adana (2 108 805 ob.), Antalya (2 043 482 ob.).⁵

---

⁴ Pirický, G., Stručná historie států Turecko, s.181

⁵ Ministerstvo zahraničí České republiky: Turecko. [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/index.html.

Geografická poloha⁶

Země se nachází na dvou kontinentech – Asii a Evropě. Evropská část takéž zvaná Východní Thrákie zabírá pouze 3 % celkové rozlohy, 97 % tvoří asijská část nazývaná Anatolie. Tyto dvě části jsou od sebe odděleny úžinami Bospor a Dardanely a Marmarským mořem, dále pak dopravními tepnami spojující Černé a Středozemní moře.

---

⁶ Regionální geografie Asie. [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=turecko>.

2. Historický vývoj Turecka⁷

V průběhu staletí se v regionu dnešního Turecka vystřídala řada různých kultur. První známky zemědělské neolitické kultury byly nalezeny právě v oblasti Malé Asie, což ji řadí mezi nejstarší zemědělsky obdělávané oblasti.

První zmínku o Turcích nalezneme v čínských pramenech ze 6. st. n. l. Zřejmě ale již ve 3. století př. n. l. byli součástí kmenového svazu asijských Hunů a žili jako kočovníci nebo chovatelé koní. Za jejich domovinu je považována střední Asie včetně západní a střední části Mongolska. Turci jsou proslulí zakladatelé pověstných impérií, ale nevytvořili jednotný stát a jejich dějiny se nedají zkoumat v rámci centralizované říše.

Mytickým zvířetem tohoto národa je vlk respektive vlčice, která zachránila malého chlapce, odnesla ho, vychovala a měla s ním deset dětí, od nichž pocházelo deset tureckých rodů. Po bitvě u Talasu (751), kdy Arabové porazili Číňany, se velká část Asie dostala do přímého kontaktu s islámským světem. V 10. století pak přestoupil k Islámu panovník tureckých Karachánovců, z jejichž období pochází nejstarší dílo tureckého písemnictví, slovník a mluvnice s ukázkami folkloru známým pod názvem Díwán tureckých jazyků.

Díky rozsáhlým etnickým přesunům se populace Turků dostala ve 12. a 13. století přes Persii do Zakavkazska a Anatólie. Ve 13. a 14. století se na výsluní dostala jedna z tureckých dynastií – Osmané, kteří předčili seldžuckou říši, jež byla narušena mongolským vpádem.

2.1 Éra chetitská – Doba helénská (2000 př n. l. – 6. st. př. n. l.)

Výskyt indoevropsky mluvících Chetitů v centrální Anatólii byl doložen k první polovině 2. tisíciletí př. n. l. Po více než 600 let byla jejich silná říše důstojným konkurentem Egypta a mezopotámských států. Chetitové ctili patriarchát a obyvatelstvo se dělilo na svobodné

---

⁷ Pirický, G., Stručná historie států Turecko, s. 10 - 63

a nesvobodné. K roku 1200 př. n. l. se datuje zánik říše, jenž je připisován důsledkům nájezdu tzv. mořských národů a následkům různých etnických pohybů.

Na začátku 1. tisíciletí před n. l. na území východního Turecka a Arménie začala vznikat říše Urartu vytvořená churritskými kmeny. Hospodářství bylo zaměřeno zejména na zemědělství a dobytčářství. V průběhu osídlení kmenů Frygů a Lýdů se začala rozvíjet těžba zlata.

V průběhu kolonizace (8. - 6. st. př. n. l.) Řekové rozšířili síť měst na maloasijských březích. Nadále v Malé Asii vzniklo více menších států (například Milétos či Efesos). Na východě Řekové sousedili s Peršany, kteří se několikrát neúspěšně pokusili Řecko ovládnout.

Alexandr Makedonský roku 334 před n. l. porazil vojsko maloasijských perských satrapů a v roce 333 porazil samotného perského krále. Po jeho smrti vzniklo několik nezávislých království, jako jsou například Pergamon, Kapadokie nebo Kárie.

2.2 Doba římská a byzantská (do roku 1453)

K prvnímu vojenskému střetu na území Malé Asie došlo s novou velkou mocností - Římem ve 2. st. př. n. l. Panovníci tehdejší pergamské říše se zpočátku konfliktu vyhýbali, ale nakonec Římu celou zemi přenechali. Římané postupně ovládali další království a v době římské nadvlády převládaly po dvě staletí stabilní poměry. Docházelo k rozvoji měst a obchodu a začalo se šířit křesťanství. Mezi významné události se řadí první církevní koncil v Nikaii (r. 325), který byl svolán na podnět Konstantina I., zakladatele Konstantinopole, dnešního Istanbulu.

Koncem 3. století římská říše oslabila a došlo k odlišnému vývoji v západní a východní části. Díky snaze vybudování města, které by konkurovalo Římu, vzniklo nové hlavní město Konstantinopol. Město se stalo největším hospodářským a kulturním centrem východní poloviny impéria.

Po smrti císaře Theodosia I. (395) došlo k definitivnímu rozdělení země na západořímskou a východořímskou. Východní část, později Byzantská říše, pokračovala v rozvoji římské správní organizace na základech řecké kultury a pravoslavného křesťanství. Jednalo se o teokratický stát v čele s absolutisticky vládnoucím císařem.

Vrcholu dosáhla Byzantská říše za vlády císaře Justiniána I. (527-565), který upevnil říši vydáním zákoníku „Corpus iuris civilis“ a odrazil vojska Avarů, Arabů a Slovanů. Na druhou stranu se už za jeho vlády začala projevovat krize státu, na jejímž prohloubení se v 7. století podepsaly dlouhotrvající boje s vnějším nepřítelem (Arabové, Slované) a také vnitřní nepokoje spjaté s vyklizením rozsáhlých oblastí, kdy Byzantské říši zbyla pouze část Malé Asie, část Balkánského poloostrova a stále více se osamostatňující panství v Itálii.

Pro slovanské národy je jistě zajímavý císař Michal III. (827-867), který na žádost knížete Ratislava vyslal na Velkou Moravu křesťanské věrozvěsty Cyrila a Metoděje. Přelom 10. a 11. století s sebou přinesl obrat k lepšímu v oblasti zahraniční politiky a to za vlády Basileia II., jenž si podrobil Bulhary a ve vnitřní politice se císař snažil omezit růst pozemkového vlastnictví. Od poloviny 11. století začali Byzantskou říši ohrožovat seldžučtí Turci, jejich první nápor skončil drtivou porážkou byzantské armády v roce 1071. Říše utrpěla výrazné územní ztráty.

Samý závěr 11. století byl obdobím křížáckých výprav, kdy došlo k dobytí a vyplenění Konstantinopole. V roce 1216 Byzanci získali Konstantinopol zpět, ale po vítězném postupu Turků a složitých vnitřních poměrech, které vyústily v pozvolný úpadek, se říše rozpadla. V roce 1371 se Byzance stala vazalským státem osmanského impéria.

2.3 Osmanská říše (14. – 20. století)

Ve 14. století, v důsledku zániku jiné velmoci - Seldžucké říše, vynikl malý stát Bithýnie založený Osmanem. V následujících dvou desetiletích obsadil spoustu dalších okolních muslimských a řeckých pevností, tiskl vlastní mince a jeho jméno bylo připomínáno při pátečních hlavních modlitbách. I přes placení daní Mongolům nebyla ohrožena jeho suverenita.

Po dalších bojích a snahách o rozšíření státu, které vedly k rozpolcenosti země, se podařilo upevnit moc až sultánu Mehmedovi I. (1413-1421), který je považován za druhého zakladatele dynastie.

V řadě dalších let se osmanskému národu podařilo dobýt Konstantinopol (1453) a to za vlády Mehmeta II., který je považován za vládce velkého formátu. Zapsal se do dějin jako skvělý organizátor a zákonodárce, který mluvil několika jazyky.

Z historie jsou známé boje o nástup na trůn, výjimkou nebyly ani bratrovraždy. Jedním z příkladů je Selim I. Hrozný, který expanzi zaměřil do Asie a Afriky a nechal zmasakrovat ší'itské vyznavače islámu, což vedlo k válce s Persií a obsazení perského hlavního města. V roce 1516 došlo k připojení Sýrie a Egypta. Díky těmto výbojům se Osmanská říše stala převážně muslimským státem a nemuslimové představovali jen menšinu obyvatel.

Za období největšího rozkvětu je považována doba vlády Süleymana I. od roku 1520, který směřoval výpravy a výboje směrem na Evropu, válčil ale i s Peršany a získal Bagdád. Nejvýznamnějším hospodářským odvětvím bylo v té době zemědělství, kdy do státní pokladny přispívali především rolníci za pronájem půdy, která byla zejména ve vlastnictví země.

V 18. století (po válečných porážkách) vstupovaly do popředí modernizační reformy především v armádě. V období stagnace říše na přelomu 16. - 17. století, kdy přesun obchodních cest do Atlantiku vedl k poklesu významu středomořského obchodu, zemí otřásala výrazná inflace a výrazné zaostávání za západoevropským manufakturním kapitalismem. Další výraznou změnou bylo založení první tiskárny knih v osmanské turečtině roku 1727.

V 19. století došlo k řadě reforem, kdy se Osmanská říše stala prvním státem v islámském světě, který přešel k ústavnímu systému vlády. Od počátku století docházelo opět k modernizaci ve sféře armády a továren na výrobu zbraní a munice. Reformy byly ale limitované svou orientací pouze na armádu, proto prosperitě nepomohly. Ve 20. letech došlo dále k posílení úřední moci, rozvoji zdravotnictví a orientaci i na evropské kulturní dění, zejména francouzské. Vedle armády se zaměřila pozornost i na správu provincií, byl

vydán nový trestní a občanský zákoník a vznikla Osmanská banka, která se stala i bankou emisní. Deficit státního rozpočtu byl kryt zahraničními půjčkami a v roce 1861 zemi ohrožoval státní bankrot. Pokračoval rozvoj komunikační a dopravní sítě, architektury a vedle budov došlo i k výstavbě vodovodů, chodníků či veřejného osvětlení. V Istanbulu byla dokonce vybudována jedna z prvních podzemních drah na evropském kontinentě.

V 70. letech došlo k oslabení francouzského vlivu a zdejší reformátoři ztratili příklad pro zavádění reform, krize začala katastrofálním hladomorem v Anatólii, Osmanská říše ztratila schopnost splácet úroky z půjček a v roce 1875 vyhlásila státní bankrot. Během nepokojů v zemi, kdy docházelo ke vzbouření křesťanů a polické nestabilitě, se u moci udržel až sultán Abdülhamit II. Těchto nepokojů využila skupina vedená reformátorem Midhadem Pašou, který zavedl ústavu, zřídil dvoukomorový parlament, ustanovil volbu poslanecké sněmovny samotnými občany a senátoři byli vybíráni sultánem na doživotí. Po prohrané válce s Ruskem přišla říše o dvě pětiny území a jednu pětinu obyvatel.

Sultán Abdülhamit II. pokračoval v reformách školství, politicky se orientoval především na Německo a po „odstranění“ reformátora Midhada Pašy držel ve svých rukou veškerou moc. Došlo k vybudování elektrické sítě, plynovodů, rozšíření vodovodů a nových železnic.

Po finanční stránce ale říše neprosperovala, výška dluhů a úroků dosahovala takových hodnot, že i chod státního aparátu mohl být udržen jen díky úvěrům bankovních domů. V roce 1879 došlo k dalšímu státnímu bankrotu. Z tohoto důvodu byl roku 1881 přijat dekret o zavedení kontroly nad osmanským hospodářstvím, byla vytvořena Správa osmanského státního dluhu řízená představiteli věřitelských států. Správa dostala k dispozici zdroje některých státních příjmů, například tabákový a solní monopol, a západoevropským investorům byly poskytnuty nové hospodářské koncese.

Rozpad impéria nadále pokračoval, v severní Africe Osmanům zůstalo již jen chudé Tripolsko. Řekům říše postoupila Thesálii a Epeiros.

K roku 1882 žilo v Osmanské říši kolem 1 125 000 Arménů, což představovalo zhruba 17 % obyvatel impéria. Na Arménské vysočině žili jako zemědělci, a to i v regionech ovládaných Kurdy a turkmenskými kmeny. Postupně vznikalo arménské nacionalistické

hnutí za nezávislost, které ji chtělo vybojovat formou politického terorismu a to v podobě zastavení platby Kurdům za „ochranu“. V roce 1894 vypuklo Arménské povstání, které skončilo jejich masakrem.

V počátku 19. století došlo k mladotureckému převratu, kdy skupina vedená absolventy vyšších škol v Istanbulu (nejznámější zástupce Ahmet Riza) vytvořila moc konkurující panovnické. Starý režim se zhroutil, byla nastolena svoboda slova a shromažďování, byla rozpuštěna tajná policie a obnovena činnost parlamentu. Mladoturci nepřevzali veškerou moc, ale snažili se usměrňovat události ze zákulisí. Klíčovou událostí se staly první parlamentní volby, kdy Mladoturecký výbor jednoty a pokroku jednoznačně zvítězil. Sultánův palác hrál ale stále významnou úlohu. Až počátkem roku 1913 mladoturci donutili vládu k rezignaci a politická moc byla v rukou svobodných zednářů.

2.4 První světová válka⁸

Situace země byla v mnoha směrech špatná, ztrácela jedno území za druhým a v zemi vládl chaos. Ekonomicky a politicky byla říše závislá především na francouzském kapitálu. Po vítězství mladoturků ale došlo k reorientaci na Německo, jehož vliv postupně převládl nad francouzským, a rozhodl o postavení říše v nadcházejícím konfliktu.

Tato „vynucená“ válka se pro zemi nevyvíjela příznivě, ruská vojska dobyla provincii Van, obývanou Armény, kteří Rusy vítali jako osvoboditele a usnadňovali jim další postup. K zabránění dalšího napomáhání nepříteli nařídil předseda vlády Talaat ve frontovém pásmu evakuaci, která se ve skutečnosti stala organizovaným pogromem (krvavé masové pronásledování, vraždění) arménského obyvatelstva.

I přes zničení stoupenců nepřitele, vojenské jednotky říše dále ustupovaly na všech frontách. Jediného úspěchu dosáhly na dardanelské frontě, kde pod vedením plukovníka Mustafy Kemala odrazily invazi britských jednotek a odvrátily pokus o proniknutí a ovládnutí Istanbulu. Tento počín proslavil plukovníka po celé říši a byl jmenován samým

---

⁸ PRAVEC, K., Kemal Atatürk, s. 15-127

sultánem velitelem armádního sboru. Po odvrácení obsazení města Edirne byl dále povýšen do hodnosti generála, čímž dosáhl také vysokého titulu „paša“. Generál dále vítězil a těšil se velké popularitě, ale jeho ideje směřovaly k naplnění jiného cíle - osamostatnění tureckého národa z područí evropských velmocí. Nesouhlasil s válkou, která jeho zemi ničím nepřispívala, ba naopak ji oslabovala. Obrátil se na ministra války s dopisem o snahu oproštění od německého vlivu, nicméně bez odezvy, proto se vzdal funkce velitele Sedmé armády, přesvědčen o porážce.

V roce 1918 však dostal rozkaz znovu se chopit velení a čelit prudkým útokům britských vojsk. Vojenské linie se ale postupně rozpadaly a jeho armáda se dala na ústup. Válka byla pro Turky definitivně prohraná a 30. října 1918 podepsal sultán s vítězi příměří a posléze přistála v Istanbulu britsko-francouzská flotila. Mladoturecká vláda musela přiznat krach své politiky a odstoupit.

Sultán si uvědomoval, že jeho moc bude oslabena vítěznými mocnostmi, přesto k okupantům zaujal naprosto pasivní postoj a snažil se zbavit parlamentu. Mustafa Kemal se i přes sultánův zákaz pokoušel zpomalit a zabránit rozšiřující se okupaci. Zklamán se však vrátil zpět do Istanbulu, aby zabránil rozpuštění parlamentu. Zaujal vůči vládě ryze nepřátelský postoj a nechtěl se smířit s tím, že jeho zemi zabírají cizí vojska. Přesunul se do Anatólie, která jako jediná nebyla okupována, a dal se do boje za národní obrození. Získal si velitele vojenských částí, vůdce partyzánských oddílů i po značném váhání buržoazii. Snažil se v národu vzbudit vlasteneckého ducha a s pomocí ruského spojení vyhrál občanskou válku za nezávislost země.

2.5 Počátek republiky

V červenci 1923 byla podepsána nová mírová smlouva se státy Dohody a země dosáhla plné suverenity. Hranice země se dostaly téměř do podoby, jak je známa dodnes. Mustafa Kemal založil politickou Lidovou stranu a ve volbách, konaných pár dní ode dne jejího založení, suverénně zvítězil a získal všechny mandáty. Po bouřlivé debatě a přes nevoli obyvatelstva v říjnu 1923 parlament prohlásil Ankaru za hlavní město a ustanovil zemi republikou, kde byl zvolen prezidentem Mustafa Kemal.

Nový prezident nepatřil mezi ortodoxní stoupence Islámu a chtěl zemi co nejvíce zmodernizovat. Zrušil muslimský kalendář a zavedl mezinárodně platný letopočet, zrovnoprávnil ženy a zakázal mnohoženství. Dalším významným krokem byla změna písma z arabského na latinku, která zpřístupnila vzdělání širším vrstvám obyvatelstva. Dále kvůli problematice evidence obyvatelstva zavedl užívání příjmení, které si rodiny samy volily a od té doby známe Mustafu Kemala jako slavného „Atatürka“ (otec Turků).

Úkolem Kemalovy ekonomické politiky byl rozvoj podnikání a získání kapitálu v zahraničí. Nejvýznamnějším hospodářským sektorem až do konce druhé světové války bylo zemědělství. Industrializace se šířila pomaleji v důsledku hospodářské krize. Tureckým spojencem se stalo Rusko, které uzavřelo se zemí obchodní smlouvy a poskytlo bezúročný úvěr. Ve druhé polovině 30. let došlo k oživení, nové továrny vyráběly papír, cement, ocel, produkovaly cukr, u Černého moře se těžilo černé uhlí a ve výrobě bavlny bylo Turecko zcela soběstačné. Zahraniční obchod se orientoval především na Německo a jeho spojence.

Atatürk vedl velmi opatrnou zahraniční politiku, důvodem byla například otázka určení pohraniční linie mezi Tureckem a Irákem. Turecko se nechtělo vzdát ropné provincie Mosul - britského mandátního území. Společnost národů tuto provincii přisoudilo roku 1925 Iráku s tím, že Turecku měla být ztráta kompenzována účastí na příjmech z těžby ropy. Klíčovým partnerem byl Sovětský svaz a postupně se zlepšovaly vztahy i se západními mocnostmi. V roce 1934 podepsalo Turecko s Řeckem, Jugoslávií a Rumunskem Balkánský pakt o udržení geologického statu quo v regionu. V roce 1932 vstoupila země do Společnosti národů.

10. listopadu 1938 první prezident Mustafa Kemal zemřel a byl pohřben ve vlastním mauzoleu v Ankaře.

3. Ekonomická charakteristika Turecka

Tehdejší prezident České republiky Václav Klaus dne 29. 4. 2009 na státní večeři při příležitosti návštěvy prezidenta Turecka řekl: „*Republiku považujeme za zemi úspěšnou a stabilizovanou, za našeho velmi významného partnera, za spojence v Severoatlantické alianci, za zemi, která má klíčový význam pro vývoj jihovýchodní a východní Evropy i celého Blízkého východu. Česká republika, která v tomto pololetí předsedá Evropské unii, Vás, vážený pane prezidente, vítá i jako nejvyššího představitele země, která je dlouhodobým uchazečem o členství v Evropské unii, s níž Turecko spojují velmi široké a intenzivní politické, hospodářské i mezilidské vazby.*“⁹

3.1 Vývoj turecké ekonomiky v letech 1923-1960¹⁰

V počátcích Turecka v podobě republiky lze vedení obchodní politiky charakterizovat jako liberální a podporující soukromé podnikání. V roce 1922 byla založena Obchodní unie pro vytvoření národní ekonomiky. První ekonomická konference se konala roku 1923 v Izmiru. Podporován byl nejvíce růst průmyslu a soukromý sektor.

Problémem byl však nedostatek domácího kapitálu, nerozvinutost finančních institucí, nedostatek podnikatelů a zaostalost infrastruktury. Z těchto důvodů přešel stát koncem 20. let od liberalismu k etatismu, u něhož je zdůrazňována úloha státu při řešení hospodářských problémů, tudíž docházelo ke státem vedené industrializaci.

Dalším krokem bylo postupné přizpůsobování se a zapojování do spolupráce se západními evropskými státy. Turecko se stalo členem tradičních evropských institucí a koncem 50. let dokonce důležitým strategickým partnerem západní Evropy. V roce 1948 vstoupilo do organizace OEEC (Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci), která byla v roce 1961 transformována do dnes známé organizace OECD (Organizace

---

⁹ Václav Klaus: Projev prezidenta republiky na státní večeři u příležitosti návštěvy prezidenta Turecka. [online]. 2009 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2047>

¹⁰ ELVENER, A., M. KAR. Turkey's Economic Integration into EU: Challenges and Opportunities, str. 4-5

pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), v té době bylo cílem OEEC rozdělování finanční pomoci Marshallova plánu. Turecko se v roce 1949 stalo členem Rady Evropy a v roce 1952 NATO, což dokazuje trend spolupráce s Evropou a roku 1959 Turecko zažádalo o členství v Evropském hospodářském společenství (EHS).

3.2 Vývoj turecké ekonomiky v letech 1963-1968¹¹

Po návrhu stát se členem EHS následovalo roku 1963 podepsání Ankarské dohody, která o rok později vstoupila v platnost. Dohoda předpokládala stupňovitý proces integrace, která měla (eventuálně) vyústit v plné členství v EHS. Dále spustila přípravy omezování obchodních bariér a posléze i volnou mobilitu pracovní síly mezi republikou a společenstvím.

Načasování dohody lze považovat i za poněkud ironické, jelikož vláda iniciovala industrializační strategii pomocí pětiletých plánů, kdy docházelo k importní substituční politice. Což znamená, že zahraniční import byl nahrazován domácí výrobou. V praxi si lze představit spojení podniku s některou zahraniční společností, která obstarala know how, potřebné licence a značnou část surovin. Naproti tomu turecká strana poskytla levnou pracovní sílu, distribuční síť a část kapitálu. Země byla touto dobou zaměřena převážně na agrární ekonomiku, výroba se soustředila především na textil a produkci potravin.

Od počátku 60. let Turecko následovalo strategii vnitřně orientované industrializace. Ekonomická politika byla vedena v protekcionistickém duchu, vláda chránila domácí průmysl před zahraniční konkurencí a zvyšovala svou kontrolu nad alokací zdrojů pro produkci zboží. Členové EHS byli skeptičtí, zda turecký průmysl dokáže čelit nátlaku konkurence z Evropy, jelikož tato země byla převážně agrární.

Ankarská dohoda stanovila několik fází spolupráce: přípravnou, přechodnou a konečnou, jejímž cílem bylo uzavření celní unie. Vzhledem k charakteru ekonomiky v 60. letech,

---

¹¹ ELVENER, A., M. KAR. Turkey's Economic Integration into EU: Challenges and Opportunities, str. 5-7

trvala přípravná fáze až do roku 1973. Přechodná fáze byla charakterizována dobou, kdy měla být zavedena celní unie a konečná fáze trvá od roku 1996, kdy započala přístupová jednání.

V průběhu 60. let došlo k transformaci turecké ekonomiky, podíl zemědělství klesal, zatímco rostl průmysl a sektor služeb. Objem obchodu dosáhl velké expanze a došlo ke strukturálním změnám v důsledku devalvace a snížení bariér obchodu. V roce 1973, po snížení obchodních bariér, se předpokládalo, že se Turecko více zapojí do zahraničního obchodu. Přesto nedošlo k rapidnímu nárůstu, jelikož zboží, které Turecko produkovalo, nebylo v pozici komparativní výhody. Dalším důvodem byl první ropný šok, který zpomalil ekonomický růst a stabilitu po celém světě včetně Evropy. Dále je třeba zmínit intervenci na Kypru (1974), která zapříčinila neklid ve vztahu Turecka se společenstvím a situaci také nepomáhala nestabilita vlády, v níž se často střídaly koalice, které zastávaly „antievropský“ postoj a politici byli v otázce liberalizace importu skeptičtí.

V kontrastu s přijetím Ankarské dohody politici zastávali importně substituční vedení zahraniční politiky a export narostl jen zcela nepatrně. Ekonomika byla vysoce závislá na zahraničním kapitálu a koncem 70. let docházelo k závažné nerovnováze ekonomiky. Vysoká míra inflace, kombinovaná s prohlubujícím se platebním deficitem a poklesem růstu ekonomiky, vedla v lednu 1980 k pokusům o ekonomickou stabilizaci. Současně se zhoršujícími se ekonomickými podmínkami narůstalo koncem 70. let rapidně politické násilí, které přimělo armádu k intervenci a v září 1980 nakonec k převzetí moci. Tyto události měly významný vliv na vztah Turecka a EHS a jednání zamrzla.

3.3 Vývoj a charakteristika turecké ekonomiky a EU v proexportním období ¹²

80. a 90. léta byla pro Turecko charakteristická bojem s inflací a docházelo k postupnému navyšování mezinárodního obchodu.

---

¹² ELVENER, A., M. KAR. Turkey's Economic Integration into EU: Challenges and Opportunities, str 7-12

3.3.1 Od liberalizace po makroekonomickou (ne)stabilitu v Turecku 1980-2005

V rámci stabilizačního programu v roce 1980 vstoupila země v důsledku vysoce záporné platební bilance do Mezinárodního měnového fondu (IMF).

Jako hlavní důvody fiskální nerovnováhy a vysokého růstu inflace jsou uváděny dva faktory. Za prvé, vzrůstající export byl dosažen snížením reálných mezd a snížením podpory zemědělství (1980-1987). Za druhé, domácí finanční trh byl liberalizován před fiskální úpravou a dříve, než se inflace dostala pod kontrolu. Důsledkem byl rostoucí veřejný dluh a úrokové platby v proporci s HDP začaly narůstat. Síla ekonomiky klesala a inflace a schodek veřejného sektoru vzrůstaly.

Krokem k odvrácení růstu inflace se stala liberalizace finančního účtu v roce 1989. Tento počín je považován za předčasný vzhledem k ekonomické a politické nestabilitě. Na druhou stranu lze zmínit i názor, že vláda se snažila obnovit popularitu tím, že se snažila přilákat zahraniční zdroje pro aktivaci domácí ekonomiky.

Dalším krokem dezinflace bylo zpřísnění monetární politiky. Přesto vláda zanedbávala fiskální sféru a veřejný dluh, což přivedlo v roce 1994 zemi do nejhorší krize. Následovala široká stabilizace a reformní program zaměřený na zlepšení situace fiskální politiky. Již v roce 1994 bylo možné pozorovat významné zlepšení díky velkým fiskálním korekcím a zlepšení běžného účtu, což vedlo k odrazu ekonomické aktivity v roce 1995.

V důsledku politické nestability nebyl ozdravný proces vedený IMF podporován soudobou vládou a dohoda skončila koncem roku 1995. Až do roku 1998 se vláda nijak nesnažila stabilizovat ekonomiku a inflaci, v červenci 1998 opět zasáhl IMF a turecká vláda opět zavedla proces léčení inflace, ale nezastavila růst úrokové míry.

Stav fiskální rovnováhy a veřejného sektoru byl zhoršen ruskou krizí (1998) a dvěma ničivými zemětřeseními (srpen a říjen 1999). Oblast zasažená zemětřesením byla srdcem průmyslu a spolu s přilehlými provinciemi včetně Istanbulu představovala třetinu celkového výstupu ekonomiky.

V prosinci roku 1999 se vláda rozhodla, že do roku 2002 dosáhne jednociferné míry inflace. Plánem bylo zavedení režimu měnové politiky s implicitní nominální kotvou, ozdravný proces veřejných financí zaměřený na eliminaci základních zdrojů tláčících na inflaci. A v neposlední řadě široké strukturální reformy navržené k liberalizaci a modernizaci ekonomiky. V počátku roku 2001 udeřila bankovní krize, která zapříčinila kolaps tříletého stabilizačního programu směnného kurzu 14 měsíců od jeho spuštění.

Další program byl uveden v květnu 2001, opět podporovaný IMF s ještě hlubším zaměřením na největší slabosti ekonomiky. Zahrnoval zejména klíčové strukturální reformy orientované na soukromý sektor, vybudování zdravého bankovního sektoru a liberalizaci trhu pro soukromý sektor.

3.3.2 Vztahy Turecka a společenství po roce 1980

Roku 1987 Turecko zažádalo o plné členství v EHS pro využití a maximalizaci výhod s členstvím souvisejících. Komise odpověděla po dvou letech, kdy rozhodla, že země nesplňuje ekonomická a politická kritéria a mimo jiné není připravena přijmout dalšího člena, dokud nevznikne společný trh v roce 1992. Ve zprávě se vyzdvihovala vysoká míra růstu, vysoký podíl mladého obyvatelstva nebo například vysoký potenciál v oblasti cestovního ruchu. Na druhou stranu mezi negativní aspekty patřila vysoká míra inflace, nízká úroveň národního důchodu, vysoký podíl zemědělství a počet zaměstnaných v tomto sektoru.

Dále komise navrhla, že je možné prohloubit ekonomickou spolupráci a pokračovat ve vytvoření celní unie, která již byla součástí Ankarské dohody (1963). V březnu 1995 došlo k přijetí rozhodnutí o vytvoření celní unie a k prvnímu lednu následujícího roku vzešlo v platnost. Turecko zrušilo cla a poplatky za importy průmyslových výrobků z EU a harmonizovalo tarify a poplatky vůči třetím zemím.

Rozhodující událostí v oblasti vztahů Turecka a EU byl summit v Lucemburku (1997), kdy EU oficiálně odmítla přijmout Turecko jako kandidáta pro členství odvolávajíc se na nesplnění kodaňských kritérií (existence stabilní instituce zaručující demokracii, právní stát, dodržování lidských práv, úcta k menšinám a jejich ochrana, fungující tržní

hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v Unii, schopnost plnit závazky vyplývající z členství, včetně podpory cílů Unie).

Oficiálně bylo Turecko přijato za právoplatného kandidáta na summitu v Helsinkách v roce 1999, avšak bez konkrétního data započetí oficiálního vyjednávání, o kterém bylo rozhodnuto až v roce 2004. Od roku 2005 se vedou přístupová jednání, čtyři dekády po sepsání Ankarské dohody.

3.4 Restrukturalizace ekonomiky a její růst do roku 2008¹³

V roce 2008 vydalo sdružení Igeme, zabývající se podporou exportu, podrobnou ekonomickou publikaci zachycující postupný rozvoj ekonomiky této země se zaměřením na jednotlivé sektory ještě před ekonomickou krizí. Popisuje postupnou restrukturalizaci a inovace v různých odvětvích, které jsou určující pro současný ekonomický vývoj a rozhodování podnikatele o oboru podnikání.

Zemědělství

Zemědělský sektor je historicky znám jako největší zaměstnavatel a významnou částí se podílí na tvorbě HDP. I přes průmyslový rozvoj a zvětšující se sektor služeb má stále tento sektor větší míru produkce a zaměstnanosti než v jiných zemích. Podíl zemědělství měl rostoucí tendenci, ale v důsledku rozvoje i dalších odvětví klesl na celkovém výstupu z 35 % od roku 1970 do roku 1980 na 22 % a v roce 2007 se podílelo jen 7,7 procenty.

Turecko je jedním z největších producentů a exportérů zemědělského zboží ve východní Evropě a v severovýchodním africkém regionu. Stát má rozsáhlou zemědělskou základnu s vysokým potenciálem zvyšovat výstup. Vláda intervenovala v této oblasti pomocí cenových podpor, vstupními příspěvky, dotacemi pro export a daňovým zvýhodněním. Zvýšení potravinové soběstačnosti, rozvoj venkova, stabilizace příjmů zemědělců, zajištění

---

¹³ IGEME - EXPORT PROMOTION CENTRE OF TURKEY. *Turkey: Export Promotion Center of Turkey*, str. 41-90

odpovídající výživy a cenově dostupného jídla a podpora vývozu byly zahrnuty mezi vládní cíle.

Po první strukturální úpravě v roce 1980 vláda vyvinula další série zemědělských reforem vedoucích k privatizaci trhu, redukci dotací a odstranění obchodních překážek. Tento program vedl ke zlepšení exportní konkurenceschopnosti a zvýšil produkci i obchod. Od roku 1980 do roku 2000 celkový objem zemědělské produkce rostl v průměru o 3 % ročně.

Vedoucím sektorem tureckého zemědělství jsou rostlinné produkty, luštěniny a obiloviny. Turecko je hlavním producentem tabáku orientálního typu ve světě.

Průmysl

1. Zpracovatelský průmysl

Mezi faktory, díky kterým má země konkurenční sílu v oblasti zpracovatelského průmyslu, patří geografická blízkost exportním trhům, rozvinutá infrastruktura a telekomunikační systém, existence mladého a vzdělaného lidského kapitálu, velikost domácího trhu a liberální politický systém. V roce 2001 růst zpracovatelského průmyslu upadal (-9,9 %), což se stalo podnětem pro ozdravné zásahy a tvorbu současného silného postavení turecké ekonomiky. V roce 2002 se již situace obrátila a míry růstu dosahovaly hodnot 9,1 % v roce 2002, 7,8 % v roce 2003, 9,4 % v roce 2004, 6,5 % v roce 2005, 7,4 % v roce 2006 a 5,4 % v roce 2007. V roce 2007 export tohoto odvětví dosáhl hodnoty 86 896 mld. USD¹⁴ s 81% podílem na celkové hodnotě exportu. Hlavními sektory byl automotive, oděvy a textil, dále například stroje.

2. Automobilový průmysl

Turecká výroba aut se datuje k polovině 50. let a postupně dosáhla značného rozšíření. V roce 2008 pracovalo na výrobě aut 15 firem, ať už na výrobě aut osobních, nákladních

---

¹⁴ Aktuální kurz vůči CZK ze dne 26.4.2013: 19,802/1CZK (Zdroj: Česká národní banka)

nebo autobusů. Celková produkce aut v předcházejícím roce činila 1 132 932 kusů. Hlavním odbytištěm byly Itálie, Francie, Německo, Velká Británie, Španělsko, Rumunsko a Ruská federace. 71 % veškeré automotive produkce směřovala do států EU.

3. Strojírenství

V oblasti strojírenství došlo k výraznému rozvoji, vyráběný sortiment zahrnuje spalovací motory a turbíny, kotle a další. Komodity Turecko dokáže vyrobit s konkurenceschopnou cenou a vysokou kvalitou. Průměrná hodnota lokálního vstupu do výrobní fáze se pohybuje mezi 80-85 %. Strojírenské odvětví má značnou úlohu díky slibnému exportnímu potenciálu a zaznamenanému nárůstu exportu strojírenských komodit. Pro rok 2007 byly hlavními zákazníky Německo, Velká Británie, Francie, Itálie, Rusko, Rumunsko, Španělsko, Irák, Írán, Polsko, Kazachstán, Bulharsko, Azerbajdžán, Řecko a Ukrajina. Mezi významné skupiny produktů patřily chladničky a další domácí spotřebiče, motory, náhradní díly, těžební, textilní a zemědělské stroje.

4. Elektronika

Do oblasti výroby elektroniky Turecko zainvestovalo a vzalo v úvahu prvky necenové konkurence jako je kvalita a technologie. V roce 2007 byla hodnota exportu elektroniky kolem 4 937 mil. USD. Výroba se dělí na dva hlavní sektory: spotřební elektronika a telekomunikace. Nejdůležitějším produktem spotřební elektroniky byly televizory. Téměř všechny export televizorů v roce 2007 vedl do Evropy, kde mají 43% tržní podíl. Z telekomunikace stojí za zmínku výroba optických kabelů, kde jejich export dosáhl v roce 2007 hodnoty 43,2 mil. USD a mezi nejdůležitější trhy patří Spojené státy, Mexiko, Německo, Velká Británie a Kanada.

5. Železo a ocel

Oblast těžby železa a oceli je klíčová, protože jsou tyto suroviny důležité pro téměř všechna výrobní odvětví. Ke konci roku 2007 se Turecko řadilo na 11. místo v těžbě oceli ve světě. Těžba se stala jednou z hlavních hnacích sil v rozvoji tureckého exportu. V roce 2007 dosáhl export těchto surovin 12,4 mld. USD s 30% růstem. Ve stejném roce

byli hlavními partnery Spojené Arabské Emiráty, Španělsko, Rumunsko, Velká Británie a Německo.

6. Lodě

Pro oblast Anatólie je již 600 let významná stavba lodí. Nyní se tento obor pyšní moderními, technologicky pokrokovými a kvalitou certifikovanými loděnicemi se zkušenou pracovní silou. Turecko má celkem 48 loděnic, z čehož 2 ve veřejném sektoru, 3 v armádním a zbytek jsou soukromé. Díky rozvoji lodnictví a vzrůstající světové poptávce, vzrostla nejen produkce lodí, ale i jejich rozmanitost. Tato sféra výroby vzrostla o 28 % v roce 2007 s hodnotou vývozu 1,8 mld. USD a to převážně na Maltu, do Německa, Nizozemí a Marshalovy ostrovy. Hlavním exportním produktem byly pohonné motory.

7. Chemický průmysl

Chemickým průmyslem se Turecko zabývá již mnoho let, je producentem řady základních a středně pokročilých chemikálií a petrochemie. V roce 2007 byla vyvezena produkce vyjádřená v penězích kolem 4,2 mld. USD, což činí 4 % celkového exportu. Hlavními produkty byla léčiva, mýdla, benzen, čistící produkty a další.

8. Textil a oděvy

Turecko je jedním z nejdůležitějších textilních a oděvních exportérů ve světě. Tato branže má schopnost splnit vysoké standardy a čelit mezinárodním trhům v oblasti vysoké kvality a škály zboží. V oděvnictví byla země druhým největším dodavatelem do EU a pátým do celého světa. V roce 2007 bylo vyvezené množství v hodnotě 23 mld. USD do více než 170 zemí světa. S módní orientací a vysokou kvalitou výrobků Turecko dosáhlo většího podílu na klíčových trzích, převážně v EU, která má vysoké normy na kvalitu a sofistikované potřeby zákazníků. Země má, jako tradiční výrobce bavlny, skvělou výhodu v produkci textilu a oděvů. Mezi další tradiční výrobu se řadí výroba kožených výrobků, koberců, skla a keramiky.

Šperky a zlato

Mezi tradiční produkci se řadí výroba šperků, toto umění je následkem unikátního dědictví již z roku 3000 př. n. l. Země kombinuje poslední technologii s výjimečnou zručností a moderním designem. Turecko je jedním z globálních vůdců jak v produkci, tak v exportu, začleňuje se do prvních pěti zemí v produkci zlata. Stát má kapacitu produkovat 400 tun zlata ročně a je největším zdrojem těžby minerálů ve světě. Kromě ropy a uhlí se v zemi nachází 4 400 minerálních těžišť.

Medicína

Lékařské prostředky a materiály se staly nejrychleji rozvíjejícím se průmyslovým sektorem, investice rapidně rostly a celý sektor prošel značnými změnami. Vzrostlo jak vyráběné množství, tak kvalita. Celé odvětví pokrylo domácí poptávku a ještě se i poměrně značné množství vyvezlo. Hodnota vývozu v roce 2007 dosáhla částky kolem 156,2 mil USD. Hlavními produkty byla lékařská a diagnostická zařízení, injekční stříkačky, zubařské náčiní, bandáže a další. Mezi vývozní trhy patřilo více než 100 zemí světa, mezi nejdůležitější patří Německo, Velká Británie, Francie, Itálie, Belgie, Irák, Azerbajdžán, Nizozemí, Spojené státy a Írán.

Doprava

Turecko, nacházející se na křižovatce hlavních obchodních cest mezi Evropou a Asií, má mnoho dopravních cest ze západu na východ. Země má jednu z nejvíce sofistikovaných infrastruktur v regionu. Jedním z předpokladů pro ekonomický rozvoj je efektivní doprava a to, že Turecko klade důraz na tuto sféru již léta.

Investice k vylepšení dálničního systému vedly k rozvoji nákladní a osobní dopravy a význam dálniční infrastruktury začal růst. Železnice jsou ve vlastnictví a správě státu. Účelem investic do oblasti železnic je zlepšení standardů, aby se železniční doprava stala konkurenční alternativou k nákladní a letecké dopravě.

Turecko má většinu území ohraničenou mořem a tudíž se zaměřuje i na rozvoj přístavů a lodní dopravy. Cílem státu je stát se centrem tranzitního nákladu v teritoriu. Privatizované a zmodernizované přístavy mají zvýšit sílu této pozice.

Mezi hlavní turecká letiště patří dvě v Istanbulu (Ataturkovo a Sabiha Gokcen), Ankara, Antalya, Izmir, Dalaman, Adana, Trabzon a další. Celkem 38 letišť různých velikostí je otevřena veřejné letecké dopravě. Počet mezinárodních aerolinek létajících přes Turecko rok od roku stoupá.

Telekomunikace a média

Telekomunikace se řadí k top hybným odvětvím. Nejen závislost na technologii a komunikaci, ale i rychlost změn v informačních technologiích, bankovníctví a logistice přispěly k atraktivitě telekomunikační sféry. Türk Telekom hraje významnou roli nejen v Turecku, ale i v mezinárodních trzích. Firma hrdě přispívá k růstu tureckého telekomunikačního sektoru investicemi a plány ke zlepšení služeb zákazníkům. Podle oficiálních údajů se v Turecku v roce 2008 tisklo kolem 6 000 periodik, polovina z nich týdně. Nechyběly ani řecké, arménské nebo židovské noviny, které jsou vydávány těmito minoritami a distribuované do míst, kde žijí.

Cestovní ruch

Díky lokaci země můžeme najít mnoho přírodních a kulturních pokladů. V souladu s historickým a kulturním dědictvím Turecko vyzdvihuje své bohatství a rozmanitost přírodní kultury. Turecko začlenilo do hospodářských plánů cestovní ruch v roce 1960. O tři roky později byla založena první oficiální organizace pro rozvoj turismu.

V roce 1970 země navrhla projekty pro rozvoj turismu a regionálního plánování. Mezi hlavní cíle patřilo vytvořit efektivní sektor s vysokou mezinárodní konkurenceschopností, splnit potřeby zahraničních a domácích turistů a zabezpečit kontinuitu přírodního a kulturního bohatství.

Vláda podporuje investice zkušených zahraničních firem do turistických zařízení s vysokou kvalitou. V roce 2007 byl počet zahraničních návštěvníků kolem 23,3 milionů

s výdělkem 15,5 mld. USD s růstem o 17,7 %. Mezi hlavní návštěvníky Turecka patří obyvatelé Německa, Ruska, Velké Británie, Bulharska a Iránu, tvořící zhruba polovinu cestovního ruchu v letech 2006 a 2007.

Bankovní sektor

Turecký finanční systém se skládá z bankovního sektoru, dále pak z oblasti pojišťovnictví, leasingu, faktoringu a burzovního makléřství. Po zavedení ekonomického programu v roce 2001 došlo k upevnění regulace a vedení pro zajištění efektivity a konkurenceschopnosti.

V roce 2000 byla založena nezávislá agentura pro kontrolu a inovaci bankovního sektoru, strukturální problémy a ohroženost se staly po listopadové (2001) a únorové krizi v roce 2002 důvodem pro neodkladnou restrukturalizaci programu. Program zahrnoval tyto hlavní pilíře: restrukturalizace státních bank, rychlá rozhodnutí rozvojových bank, posílení soukromých bank a posílení regulačního a dohledového rámce. Regulace se soustředila na tyto oblasti: kapitálová přiměřenost, risk management, půjčky, dodržování mezinárodních účetních standardů, nezávislé auditorství a kooperace se zahraničními orgány dozoru.

Kapitálový trh

I tato oblast prošla pozitivními a slibnými změnami. Jedním z nejdůležitějších kroků byla stimulace kapitálového trhu novým stylem vedení pro zefektivnění a lepší fungování. Země má i v této oblasti nezávislou instituci „Capital Markets Board“ založenou v roce 1982, jejímž cílem bylo zachování funkčnosti trhu bezpečným a transparentním způsobem. Rada vynaložila značné úsilí k integraci tureckého kapitálového trhu do celosvětového finančního trhu s účelem stimulovat jak domácí, tak zahraniční důvěru investorů v turecký kapitálový trh pomocí adaptace mezinárodních standardů.

Přestože trh s nemovitostmi byl jedním z nedůležitějších sektorů v turecké ekonomice, kvůli přetrvávající vysoké míře inflace nebylo možné zavést až do roku 2007 hypotéční finanční systém.

Studie pro harmonizaci předpisů tohoto trhu s EU intenzivně pokračovaly, partnerský projekt, kdy turečtí experti spolupracovali s německými, dosáhl úspěšného konce. Projekt, financovaný fondy EU, započal v lednu 2006 a skončil v prosinci následujícího roku. S cílem stanovit strukturu zpracování dat v souladu s předpisy EU byla začleněna do projektu další finanční technologická podpora.

Zahraniční akciové transakce v roce 2001 v důsledku finanční krize poměrně klesly, záporný trend pokračoval až do roku 2003, kdy peněžní obraty začaly opěr růst. V roce 2007 celkový objem zahraničních obchodů dosáhl 144 mld. USD, což znamenalo nárůst o 63 % oproti roku 2006.

3.5 Současný stav turecké ekonomiky

Jak již bylo zmíněno v úvodu, Turecko představuje jednu z mála ekonomik, které v současné době rostou.

Tabulka 1: Současné ekonomické indikátory TR

	2009	2010	2011	I. pololetí 2012
HDP				
HDP v běžných cenách - v mld. USD	616,8	731,6	772,3	375,9
Reálný růst HDP (stálé ceny)	-4,7 %	9,2 %	8,5 %	3,1 %
HDP/obyvatele - v USD (běžné ceny)	8 578	10 079	10 469	---
Zahraniční obchod	2009	2010	2011	I. pololetí 2012
Export (v mld. USD)	102	114	135	74,4
Růst exportu	-22,7 %	11,8 %	18,4 %	13,4 %
Import (v mld. USD)	141	186	241	117 163
Růst importu	-30,2 %	31,9 %	29,6 %	- 2,1 %
Saldo obchodní bilance (v mld. USD)	-38,8	-71,7	-105,9	- 42 790
Přímé zahraniční investice – Inflow, mld USD	8,4	9	15,9	8,2
Inflace	6,53 %	6,4 %	10,4 5%	8,88 %
Nezaměstnanost	14 %	11,9 %	9,8 %	8,0 %

Zdroj: Turecko: Ekonomická charakteristika země. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13].
Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19212.html>

Z Tabulky č. 1 je zřejmá rostoucí tendence HDP. I přes rostoucí export obchodní bilance zůstává záporná, z čehož vyplývá stále velká závislost na importu. Nezaměstnanost výrazně klesla od roku 2009 do roku 2011 o 4,2 %. Negativním aspektem indikátorů je rostoucí inflace.

¹⁵Vývoj ekonomiky od 90. let 20. století je charakteristický velkými výkyvy, kdy se střídala léta hospodářského růstu s lety prudkého pádu. 6% růst byl zaznamenán v letech 2006 - 2007, ale v následujícím roce 2008, vlivem ekonomické krize, klesl na hodnotu 0,7 % a o rok později došlo k poklesu dokonce na -4,7 % (2009). Ke konci roku 2009 došlo ke zvratu hospodářského růstu v hodnotě 6 %, o rok později 9,2 % a v roce 2011 vrostla ekonomika o 8,5 %, což řadí Turecko hned po Číně na druhou příčku ve světě.

Ke 100. výročí založení republiky si Turecko stanovilo cíl dosáhnout v roce 2023 vývozu zboží a služeb v hodnotě 500 mld. USD. Jedná se o ambiciózní cíl, jelikož současná exportní bilance se pohybuje kolem 135 mld.

Největším odbytištěm pro Turecko je trh EU, což znamená, že růst ekonomiky tohoto státu současně závisí na ekonomické situaci v Evropě. Vliv Turecka na islámské země ale narůstá, v období tzv. „Arabského jara“ se vydal turecký premiér do zemí, kde probíhaly politické změny a jeho návštěvy a podpora rozvíjely spolupráci i s těmito státy. Z premiérské činnosti vyplývá, že případný pokles evropské ekonomiky nemusí mít tvrdý dopad na ekonomiku tureckou. Důkazem je vývoz do Iráku, který byl v roce 2011 největší hned po vývozu do EU. Mezi další významné obchodní partnery patří Rusko, Čína, Spojené státy a Írán.

Tabulka 2: Hlavní obchodní partneři TR pro rok 2011

	Importní partneři	%	Exportní partneři	%	Partneři celkového obchodu	%
1	EU 27	38,2	EU 27	46,3	EU 27	41,1
2	Rusko	10	Irák	6,2	Rusko	8
3	Čína	9,1	Rusko	4,4	Čína	6,5
4	Spojené státy	6,7	Spojené státy	3,4	Spojené státy	5,5
5	Írán	5,2	Spojené Arabské Emiráty	2,8	Írán	4,3

---

¹⁵ Turecko: Ekonomická charakteristika země. BusinessInfo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19212.html>

6	Indie	2,7	Írán	2,7	Irák	2,2
7	Jižní Korea	2,6	Saudská Arábie	2,1	Indie	1,9
8	Švýcarsko	2,1	Egypt	2	Jižní Korea	1,8
9	Ukrajina	2	Čína	1,8	Ukrajina	1,8
10	Japonsko	1,8	Izrael	1,8	Švýcarsko	1,7

Zdroj: TURKEY: EU BILATERAL TRADE AND TRADE WITH THE WORLD. *DG Trade Statistics* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113456.pdf, vlastní zpracování

3.5.1 Predikce ekonomického vývoje ¹⁶

V říjnu 2011 byl publikován nový Střednědobý ekonomický plán pro roky 2012-2014, v němž byl díky úspěšnému rozvoji a ožívání ekonomiky uveden plán růstu HDP o 4 % pro rok 2012 a 5 % pro následující roky. Očekávaná výše HDP na obyvatele v roce 2012 byla 10 973 USD, kdy by (po propadu v roce 2009) byla překonána hodnota z roku 2008 ve výši 10 436 USD. Odhad 4% růstu pro rok 2012 se nezdá reálný, jelikož v prvním pololetí vzrostl o 3,1 % s klesající tendencí mezi prvními čtvrtletími. Jiné významné instituce jako je WB, OECD, IMF určily předpoklad růstu mezi 2-3 %. Vládní činitelé připustili růst 3-4 % v září 2012.

Podle hodnocení hospodářského vývoje vydaného OECD v červenci 2012 je předpokladem pokles tempa růstu na 3,3 % pro rok 2012 s tím, že v roce 2013 by měl dosáhnout hodnoty 4,6 %. Míru nezaměstnanosti v roce 2012 OECD odhaduje na 9,7 % a o rok později pokles na 9,3 %. U míry inflace je předpokládán vzrůst z 6,5 % v roce 2011 na 9 % pro rok 2012 a o rok později se očekává snížení na 7 %. Dále OECD poukazuje na 10% schodek státního rozpočtu v roce 2010, který dosáhl svého historického maxima, což částečně způsobila i stoupající cena ropy.

Cílem dosažené inflace pro ukončené roky 2012 je 5,2 % a 5 % pro dva roky následující, tento účel se ale zřejmě splnit nepodaří. Inflace pro srpen dosáhla 8,9 %, na čemž se

---

¹⁶ Turecko: Ekonomická charakteristika země. BusinessInfo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19212.html>

podílel například růst cen potravin a energií. Podle posledního odhadu centrální banky ze září 2012 je očekávaná inflace pro celý rok 6,6 %.

Odhad vlády výše exportu z července 2012 byl 143,7 mld. USD, což předčilo lednovou prognózu o téměř 8 mld. Zatímco u importu byl lednový odhad větší o 3 mld., ten červencový udával 238 mld. USD. V roce 2011 byla tato hodnota 240,8 mld., z čehož vyplývá pokles o 1,2 %. Podle těchto dat se dá předpokládat, že při naplnění očekávání by deficit dosáhl -94,3 mld. USD, který by byl nepatrně menší než v roce 2011 ve výši -103,9 mld. USD.

Jeden z největších problémů tureckého hospodářství představuje vysoké negativní saldo mezinárodního obchodu. Střednědobý odhad z října 2011 pro roky 2012-2014 predikuje zlepšení situace, kdy by export měl dosáhnout výši 166 mld. USD v roce 2013 a v roce 2014 185 mld. USD.

Odhad vlády z října 2011 o výši deficitu běžného účtu byl -65,4 mld. USD, v roce 2011 byl -77,1 mld. USD. Snižovat by se měl poměr výše veřejného dluhu vůči HDP pro roky 2012-2014 postupně o 37 %, 35 % a 32 %. Snižování státního deficitu v poměru k HDP je odhadován následovně: -1,5 %, -1,4 % a -1 %.

Podle informací z července 2012 se připravuje nová vlna privatizace, zahrnující zejména společnost Botas, která distribuuje plyn a ropu. Dále pak pošta PTT, zemědělský podnik TIGEM, elektrické distribuční sítě, mosty přes Bospor, některé cukrovary, plynárenské distribuční sítě v Ankaře a některé dálnice a přístavy. Zisk z privatizace pro rok 2011 byl 1,4 mld. USD, pro rok 2012 je výzvou dosažení zisku 12,5 mld. USD.

4. Podnikatelské prostředí – Turecko

Faktory určující podnikatelské prostředí lze charakterizovat zejména jako legislativní a ekonomické. V rámci porovnání tureckého a českého trhu byly zvoleny následující legislativní faktory: formy podnikání, financování podnikání, systém účetnictví, úpravy obchodního zákoníku, mzdové náklady, daňová zátěž, proces založení podniku a celnictví. Ekonomické aspekty jsou spjaté s daným odvětvím a budou popsány v kapitole o automobilovém průmyslu (exportní hledisko).

4.1 Formy podnikání¹⁷

Turecké právní prostředí je nadmíru vstřícné, založení podnikání nezávisí na národnosti ani místu bydliště. Jeho založení je možné zvládnout v rámci jednoho dne podáním žádosti příslušnému úřadu se všemi požadovanými dokumenty. Společnost se stává právnickou osobou po registraci v obchodním rejstříku.

Mezi typy firem patří tyto společnosti: akciová společnost, společnost s ručením omezeným, komanditní společnost, kolektivní společnost, družstevní společnost. A občanské společnosti jako: joint-venture, obchodní sdružení a konsorcium.

Jelikož srovnání podnikatelského prostředí bude probíhat v rámci kapitálově náročného vstupu – založení firmy, je vynechána legislativní úprava fyzických osob.

4.1.1 Akciová společnost

Akcie a odpovědnost společnosti jsou rozděleny podle výše upsaného a splaceného kapitálu jednotlivými akcionáři. Podmínkou je minimálně jeden akcionář a základní kapitál v zakládací listině je 50 000 TRY. Počáteční kapitál neveřejných akciových společností

---

¹⁷ Establishing a Business in Turkey. INVEST IN TURKEY [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorguide/Pages/EstablishingABusinessInTR.aspx>

s registrovaným systémem kapitálu, který uvádí limit autority správní rady v navyšování kapitálu, nemůže být vyšší než 100 000 TRY. Minimální kapitál může navýšit Rada ministrů.

V případě vedení společnosti pouze jedním akcionářem bude společnost zapsána na jeho jméno a adresu. Tento druh společnosti je rovnocenný s ostatními, které jsou vedené větším počtem akcionářů. Členové představenstva nemají povinnost být zároveň akcionáři, minimálně jeden člen musí být turecký občan s trvalým pobytem v Turecku a nejméně jedna čtvrtina musí být vysokoškolsky vzdělaná **s výjimkou vedení společnosti pouze jedním akcionářem**. Další inovací je zavedení elektronické komunikace při setkání představenstva a možnost elektronického podpisu u dokumentů. V neposlední řadě zákoník upřesňuje práva a povinnosti představenstva a valné hromady.

4.1.2 Společnost s ručením omezeným

Jedná se o společnost založenou nejméně jedním společníkem, který ručí výší splaceného kapitálu. Povinná výše základního kapitálu je 10 000 TRY.

4.2 Financování podnikání¹⁸

Investoři mohou uspokojit své potřeby velmi snadno, jak již bylo řečeno, finanční systém se skládá z bank, leasingových a pojišťovacích institucí a dalších. V Turecku se setkáme se třemi druhy bank: depozitní banky, investiční (rozvojové) a účastnické banky, které poskytují půjčky na základě účasti na zisku a ne úroku.

Současný turecký bankovní systém je kvalitní, poskytuje financování a podporu pro všechny typy projektů. Dalším možným druhem financování je faktoring, kdy faktoringové firmy na sebe převezmou závazek splácení. Další možností je domácí i zahraniční leasing.

---

¹⁸ Financing a Business. INVEST IN TURKEY [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/FinancingABusiness.aspx>

Mnoho projektů bylo financováno i příhraničními institucemi jako je Evropská banka pro obnovu a rozvoj (IBRD), Evropská investiční banka (EIB) nebo Mezinárodní finanční korporace.

4.3   Systém účetnictví¹⁹

Turecké účtovací standardy, s nimiž musí být veškeré dokumenty v souladu, téměř kopírují Mezinárodní účetní standardy účetního výkaznictví. Od 1. července 2013 začne povinnost akciových společností a společností s ručením omezeným vykazovat stanovené informace na svých webových stránkách. Mezi tyto informace patří prohlášení zakladatelů, jména předsedy a členů představenstva spolu s účetními uzávěrkami, výroční a hodnotící zprávy, informace o rozhodnutí valné hromady, rozdělení dividend a další. Podmínky vztahující se k této nové povinnosti jsou následující: přístup na internetové stránky je veřejný, musí být zveřejněny všechny informace pro akcionáře, věřitele a všechny zúčastněné strany a tyto informace musí být dostupné 6 měsíců od data jejich zveřejnění a v případě účetních uzávěrek dokonce 5 let.

Dále je stanovena Turecká rada pro účetní standardy představující jedinou autoritu oprávněnou ke stanovování a publikaci Tureckých účetních standardů, které jsou v podstatě jen překladem Mezinárodních standardů účetního výkaznictví.

Mezi kladné přínosy těchto změn patří mezinárodní srozumitelnost tureckého účetního výkaznictví s následkem zvýšení reputace v očích zahraničních zákazníků a partnerů, popřípadě investorů. Tyto změny jsou také zaměřeny na redukci šedé ekonomiky a zajištění lepšího konkurenčního prostředí.

---

¹⁹ Změny vyplývající z Nového tureckého obchodního zákoníku. BusinessInfo.cz [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zmeny-vyplyvajici-z-noveho-tureckeho-obchodniho-zakoniku-28836.html>

Změny v oblasti účetních knih a vykazování:

- povinnost fyzických a právnických osob plně dodržovat Turecké účetní standardy;
- ověření notáře v případě otevírání a uzavírání účetních knih, které musí být vedeny v tureckém jazyce;
- účetní knihy musí být vedeny ve fyzické nebo elektronické podobě podle účetních standardů a uchovávány po dobu 10 let;
- představenstvo musí připravit finanční prohlášení, včetně příloh a výroční zprávy o činnosti, které musí být předloženo valné hromadě do 3 měsíců.

Vedení tureckých poboček společností sídlících v zahraničí budou v Turecku publikovat vlastní detailní finanční prohlášení, výroční zprávu a finanční uzávěrku spolu s dalšími dokumenty mateřské společnosti.

4.3.1 Audit

Další novou povinností, vyplývající ze zavedení nového obchodního zákoníku je externí nezávislý audit, který zahrnuje akciové společnosti i společnosti s ručením omezeným. Tato povinnost platí i pro celou skupinu kapitálově propojených společností bez ohledu, zda se jedná o domácí nebo zahraniční společnost. Audit musí opět podléhat Tureckým účetním standardům.

Hlavními předpisy jsou:

- auditor je součástí externích auditorských firem;
- auditována musí být každá akciová společnost;
- audit bude považován za nepřipravený, v případě že některý finanční výkaz, který je předmětem auditu, bude chybět;
- auditoři jsou vázáni mlčenlivostí a zákazem zneužití informací v dalším obchodním styku;
- smlouvu s nezávislým auditorem nelze vypovědět, pouze za zvláštních okolností by mohl být jmenován soudem nový auditor.

4.4 Úpravy obchodního zákoníku ²⁰

V polovině února 2011 byl vydán nový obchodní zákoník č. 6102, který přinášel několik vln změn. K velmi zásadním změnám došlo 1. ledna 2013. Motivací pro vznik nové legislativy je snaha přiblížení tureckého práva standardům EU. Cílem se stalo založení udržitelného obchodního systému, rozvoj služeb, podpora růstu průmyslu, ochrana spravedlnosti etické hodnoty s hlavním důrazem na malé a střední podnikatele.

Jak již bylo popsáno v kapitole 4.1 Formy podnikání, nová úprava přinesla změnu v oblasti akciových společností a společností s ručením omezeným v podmínkách založení společnosti, kdy již jediná osoba má právo jednu z těchto druhů společností založit. Dříve bylo třeba k založení akciové společnosti minimálně pět akcionářů a u společnosti s ručením omezeným nejméně dvou společníků.

Z nového zákoníku taktéž vyplývají již výše popsané změny v oblasti účetnictví, jako jsou zavedení výkaznictví důležitých informací na internet a standardizace s Mezinárodními účetními standardy.

Dle požadavku EU se do změn promítla i ochrana malých a středních podniků vyvázáním drobných podnikatelů z neomezené odpovědnosti. Což pozitivně ovlivnilo i takové organizace jako jsou nadace a vysoké školy, které mohou zakládat akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným bez povinnosti provozování činnosti s dalšími společníky či akcionáři.

Dalším aspektem zákoníku je snaha ochrany minoritních i drobných akcionářů před ztrátou kontroly nad společností. Implementováno je také opatření proti zneužití moci, kde se jedná o dvě skupiny opatření. První je zaměřena na vedení dceřiné společnosti a nakládání s kapitálem, zaměstnanci, ziskem a rozhodnutí o případném uzavření. Druhá skupina se týká práv, povinností a fungování společnosti v rámci jednoho holdingu. Obě skupiny mají

---

²⁰ Změny vyplývající z Nového tureckého obchodního zákoníku. BusinessInfo.cz [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zmeny-vyplyvajici-z-noveho-tureckeho-obchodniho-zakoniku-28836.html>

společný rámec v oblasti zahraničních investic do tureckých společností nebo tureckých společností se zahraniční kapitálovou účastí.

4.5 Mzdové náklady

Jeden z největších nákladů na provoz podniku představuje cena lidské práce. Jelikož platové ohodnocení dělníků, managementu a vedení společnosti se liší podle společnosti i teritoria, pro srovnání je použita výše minimální mzdy zaměstnance a celkové náklady zaměstnavatele v případě výplaty dané minimální mzdy.

Tabulka 3: Výše minimální měsíční mzdy v TR

	USD
Čistá minimální mzda	409
Hrubá minimální mzda	520
Sociální pojištění (14 %)	-73
Fond pojištění v nezaměstnanosti (1 %)	-5
Daň z příjmu (15 %)	-66
Minimální příspěvek na živobytí *	+37
Kolkovné (0,66 %)	-3

Zdroj: Cost of Doing Business in Turkey. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/BusinessPremises.aspx>, vlastní zpracování

- Liší se podle rodinného stavu a počtu dětí

Tabulka 4: Celkové mzdové náklady zaměstnavatele na jednoho pracovníka v TR

	USD
Hrubá minimální mzda	520
Sociální pojištění (19,5 %)	101
Fond pojištění v nezaměstnanosti (2 %)	10
Celkové náklady	631

Zdroj: Cost of Doing Business in Turkey. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/BusinessPremises.aspx>, vlastní zpracování

4.6 Daňová zátěž²¹

Turecko má jedny z nejkonkurenceschopnějších daňových sazeb v rámci OECD. Díky změně v legislativě u daně z příjmů se stal turecký daňový systém znatelně jasnější, objektivnější s lépe harmonizovanými předpisy, které jsou v souladu s mezinárodními standardy.

4.6.1 Přímé daně

- **Daň z příjmů právnických osob** - povinnost odvádět daň z příjmů je uvalena na příjmy domácích i zahraničních právnických osob se sídlem v Turecku. Zaměstnaní nerezidenti nebo vlastníci majetku, obchodníci a další mají také povinnost odvádět daň, ale jen z příjmu dosaženého na tureckém území. Základní sazba daně z příjmu je 20 % ze zisku. Srážkové daně: dividendy 15 %, bankovní vklady 15 %, podíly na zisku v případě účasti banky podléhají 15 %, dohoda o zpětném odkupu 15 %.
- **Daň z příjmů fyzických osob** - sazba daně z příjmů se pohybuje v rozmezí 15-35 %. Sazby daně z příjmů platné pro roční hrubé mzdy od roku 2012 jsou následující:
  - 15 % pro příjem do 10 000 TRY včetně,
  - 20 % pro příjem 10 101 - 25 000 TRY,
  - 27 % pro příjem 25 101 - 58 000 TRY,
  - 35 % pro příjem nad 58 000 TRY.
- **Daň z bohatství** - existují tři druhy daní z bohatství: daň dědická a darovací, daň z nemovitostí a daň z motorových vozidel. Budovy a pozemky podléhají dani z nemovitostí v následujících sazbách: sídla podniků 0,1 % a ostatní budovy 0,2 %.

---

²¹ Taxes. INVEST IN TURKEY [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/EN-US/INVESTMENTGUIDE/INVESTORSGUIDE/Pages/Taxes.aspx>

4.6.2 Nepřímé daně

- **DPH** – předmětem DPH jsou záležitosti obchodní, průmyslové, zemědělské, nezávislé poskytování odborných služeb, importované zboží a služby a další.

Sazby:

- 1 % pro sušené potraviny, bavlna, pšenice,
  - 8 % ovce a dobytek, chléb, noviny a časopisy, základní potraviny (mléko, makarony, olej, atd.),
  - 18 % pro ostatní zboží.
- **Spotřební daň** - tato daň se uvaluje na 4 základní druhy zboží v různých hodnotách:
    - ropné produkty, zemní plyn, mazací olej, rozpouštědla (0,3 TRY/litr);
    - auta a další vozidla, motocykly, letadla, vrtulníky, jachty (40 %);
    - tabák a tabákové výrobky, alkoholické nápoje (15 TRY/litr);
    - luxusní výrobky.

4.7 Proces založení podniku²²

Proces založení podniku a jeho finanční i časová náročnost bude nastíněn v rámci popisu registrace nové obchodní či průmyslové firmy s počtem do 50 zaměstnanců. Informace byly shromážděny v rámci projektu „Doing Business“, který má porovnávat předpisy týkající se malých a středních podniků ve 183 zemích, sběr dat byl dokončen v červnu 2011.

---

²² Business formation in Turkey. International Experts [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.internationalexerts.com/index.php/research/item/business-formation-in-turkey>

Tabulka 5: Proces a náležitosti založení podniku TR

Krok	Procedura	Časová náročnost	Náklady
1.	Notářské ověření požadovaných dokumentů	1 den	administrativní: 108 TRY, notářské: 286,52 TRY, celkem: 394,52 TRY
	Požadované dokumenty: Notářsky ověřené stanovy (tři, jeden originál), notářsky ověřené podepsané deklarace (dvě kopie) a notářsky ověřené průkazy totožnosti vedení společnosti (dvě kopie). Tyto zřizovací dokumenty jsou osvobozeny od kolkovného.		
2.	Uložení určitého procenta kapitálu na účet orgánu pro hospodářskou soutěž	1 den	0,04 % kapitálu
	Pro registraci v Obchodním rejstříku je nezbytné přeložit originální potvrzení o zaplacení tohoto poplatku.		
3.	Uložení počátečního kapitálu v bance a získání osvědčení o jeho splacení	1 den	bez poplatku
	Pokud se nezaplatí celá výše kapitálu předem, je možné splatit ho do 3 měsíců po registraci společnosti. Další možností je splacení 25 % v prvních 3 měsících po registraci a zůstatek upsaného základního kapitálu musí být splacen do 3 let založení.		
4.	Registrace v Obchodním rejstříku	2 dny	580 TRY
	Zakladatelé musí předložit zavádějící formulář dané korporace, úvěrový příslib a prohlášení Obchodní komory. Spolu s dokumenty z předchozích kroků lze započít proces zapsání společnosti. Po zapsání v Obchodním rejstříku je informován finanční úřad a okresní úřad práce. Zapsání do rejstříku proběhne do 10 dnů po registraci. Po zapsání si firma vyzvedne daňový identifikační štítek z místního daňového úřadu. O zapsání nové firmy je informován i ministerstvo práce a sociálních věcí a ředitelství sociálního zabezpečení. Číslo sociálního pojištění musí firma získat od příslušného úřadu sociálního zabezpečení a zaměstnanci společnosti musí být registrováni také u tohoto úřadu.		

	Sazebník poplatků za roční členství v Obchodní komoře v Istanbulu (na základě výše kapitálu): o kapitál 1-999 TRY: 70 TRY o kapitál 1000 - 24999 TRY: 100 TRY o kapitál 25 000 – 249 999 TRY: 150 TRY o kapitál 250 000 – 999 999 TRY: 200 TRY o kapitál od 1.000.000 TRY: 225 TRY		
5.	Notářské ověření účetních knih	1 den - probíhá současně s předcházejícím postupem	deník 51 TRY (200 stran), hlavní kniha 38 TRY (100 stran), kniha analytických účtů 42,5 TRY (100 stran), inventární kniha 42,5 TRY (100 stran)
6.	Zapsání na finančním úřadu		
	Celkem	6 dní	1 148,5 TRY

Zdroj: Business formation in Turkey. *International Experts* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.internationalexperts.com/index.php/research/item/business-formation-in-turkey>, vlastní zpracování

4.8 Důležité specifikace v oblasti celnictví²³

Nejvýznamnější změnou v obchodně zahraniční politice Turecka je celní unie s EU založená 1. ledna 1996. V důsledku jejího založení vznikla státu povinnost přizpůsobit svou obchodní politiku normám EU.

Dohodu o volném obchodu Turecko uzavřelo s 29 zeměmi, z čehož 10 bylo zrušeno z důvodu přístupu těchto zemí do EU. V současné době má Turecko uzavřenou dohodu o volném obchodu s těmito partnery: země ESVO, Makedonie, Bosna a Hercegovina, Albánie, Izrael, Palestina, Maroko, Tunisko, Egypt, Sýrie, Gruzie, Srbsko, Černá Hora, Chile a Jordánsko.

Kromě těchto zemí probíhají ratifikační procesy o dohodách s Libanonem a ostrovem Mauricius. 1. května 2013 vstoupí v platnost i dohoda s Jižní Koreou. Mezi země, s nimiž

²³ Turkey's Free Trade Agreements. Republic of Turkey Ministry of Economy [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=tradeagreements&bolum=fta&region=0>

Turecko vede přístupová jednání, patří: Ukrajina, Ekvádor, Kolumbie, Malajsie, Kosovo, Moldavsko, Kongo, Ghana, Kamerun, Seychely. Dalším cílem je navázat jednání s teritorií jako: Kanada, Japonsko, Indie, Indonésie, Vietnam, země ASEAN, Peru, země Střední Ameriky, Alžírsko, Mexiko a Jihoafrická republika.

4.8.1 Celní systém²⁴

Za regulaci a monitorování importních a exportních aktivit je zodpovědný výbor zahraničního obchodu, zatímco za celní transakce je zodpovědný samostatný celní výbor. V celním odbavení dochází k inovaci v podobě elektronického celního systému.

Exportní režim je definován jako vývoz zboží mimo celní hranice tureckého teritoria, z čehož vyplývá, že obchod se zeměmi v rámci dohod o volném obchodu se také definuje (z celního hlediska) jako export. Mezi požadované dokumenty patří povinně faktura za zboží a další dokumenty jsou závislé na druhu vyvážené komodity a zemi určení.

Zboží vstupující na celní území Turecka je podrobena celní kontrole v momentě, kdy překročilo celní hranice a musí být nahlášeno bez prodlení celnímu úřadu. Turecko také implementovalo režim GSP (General System of Preferences) pro zvýhodnění importu z nejméně rozvinutých zemí. V momentě importu se vybírá importní clo, spolu s DPH a spotřební daní.

---

²⁴ Legal Framework for Customs. INVEST IN TURKEY [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.turkey-now.org/db/Docs/Invest%20In%20Turkey/05-LegalFrameworkforCustoms.pdf>

4.9 Podpora státu

V případě rozhodování o založení podniku v jakémkoli teritoriu je jistě důležitý i faktor státní podpory.

4.9.1 Daňové pobídky, osvobození a úlevy²⁵

Daňové zvýhodnění lze uplatnit v těchto oblastech: zóny technologického rozvoje, organizované průmyslové zóny výzkumu a vývoje, soukromé vzdělávací instituce, kulturní investice a podniky

Neomezené osvobození od DPH platí pro tyto transakce: vývoz zboží a služeb, ropné výzkumné činnosti, mezinárodní doprava, dodávky diplomatickým zástupcům, konzulátům a mezinárodním organizacím se statutem osvobození od daně, bankovní a pojišťovací transakce, služby poskytované v přístavech a na letištích pro plavidla a letadla, výzkum a vývoj a další.

4.9.2 Investiční pobídky²⁶

Nový turecký systém investičních pobídek je navržen k podpoře takových investic, které sníží závislost výroby klíčových sektorů na importu meziproduktů potřebných k výrobě. Hlavním cílem pobídek je redukce schodku běžného účtu, zaměření investic na méně rozvinuté regiony a podpora nových technologií.

S účinností od 1. ledna 2012 platí systém investičních pobídek složený ze 4 různých režimů. Místní i zahraniční investoři mají rovný přístup k pobídkám v těchto sférách: obecné investiční pobídky, regionální, rozsáhlé a strategické.

---

²⁵ Taxes. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/EN-US/INVESTMENTGUIDE/INVESTORSGUIDE/Pages/Taxes.aspx>

²⁶ Incentives. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx>

Mezi výhody čerpání podpory patří osvobození od cla, DPH, snížení daní, účast vlády na úhradě sociálního pojištění hrazeného zaměstnavatelem a další.

Obrázek 1: Rozdělení investičních pobídek v TR do regionů

Zdroj: Incentives. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx>

Obrázek č. 1 znázorňuje rozčlenění Turecka na jednotlivé regiony, které jsou určující pro schválení investičních pobídek. Kritériem je převážně rozvinutost a hospodářský stav teritoria.

Druhy investičních pobídek:

- **Obecné investiční pobídky** - tyto pobídky nejsou nikterak závislé na určitém regionu, hlavním úkolem je splnit podmínky a minimální hodnotu investice, které se liší podle regionu. Pro regiony 1 a 2 platí minimální hodnota 1 mil. TRY a pro ostatní regiony 500 tis. TRY. Výhodou pro investory je osvobození od cla na import strojů a zařízení určených pro projekt s osvědčením celních pobídek a také osvobození od DPH na nakoupené stroje jak na domácím trhu, tak na zahraničním.

- **Regionální investiční pobídky** – podpora jednotlivých odvětví je stanovena dle ekonomického rozvoje a potenciálu daného regionu. Úroveň rozvoje regionu je také určující pro rozsah podpory. Minimální výše investice je stejná jako u předchozího režimu investičních pobídek.
- **Rozsáhlé investiční pobídky** – tento režim je platný pro 12 odvětví, která jsou zaměřená na technologii a výzkum a vývoj, kde se u každého odvětví liší minimální výše investice. Spadá sem výroba ropných produktů, chemických produktů, rozvoj železnic, automobilový průmysl, výroba léčiv, strojů a další.
- **Strategické investiční pobídky** – do strategického režimu spadají investice splňující tato kritéria: výrobní kapacita vyráběného produktu musí být menší, než je dovoz tohoto produktu, minimální investice 50 mil. TRY, vytvořit přidanou hodnotu minimálně 40 % (vyjma rafinérských a petrochemických investic), celková hodnota dovozu vyráběného produktu musela být v minulém roce minimálně 50 mil. USD.

5. Podnikatelské prostředí v České republice

Faktory určující podnikatelské prostředí lze charakterizovat zejména jako legislativní a ekonomické. V rámci porovnání českého a tureckého trhu byly zvoleny následující legislativní faktory: formy podnikání, financování podnikání, systém účetnictví, úpravy obchodního zákoníku, mzdové náklady, daňová zátěž, proces založení podniku a celnictví. Ekonomické aspekty jsou spjaté s daným odvětvím a budou popsány v kapitole o automobilovém průmyslu (exportní hledisko).

5.1 Formy podniků

Legislativa forem a založení podniku je ukotvena v Obchodním zákoníku č. 513/1991 Sb. Vznik obchodních společností a družstev probíhá ve dvou krocích, prvním je založení společnosti, kdy dojde k podpisu smlouvy a druhým krokem je zápis do obchodního rejstříku, k jehož dni se datuje vznik společnosti. V období mezi založením a vznikem nemá společnost právní subjektivitu a její orgány zatím neexistují. Vzhledem ke složitosti procesu je často založení firmy svěřeno do rukou právních zástupců, kteří celý proces řídí a připravují všechny potřebné dokumenty.

Založení společnosti lze uskutečnit na základě několika druhů smluv:

- Společenská smlouva – tato smlouva platí pro všechny společnosti zakládáné více než jednou osobou. Dokument musí být podepsán všemi zakladateli, jejichž podpisy musí být úředně ověřeny.
- Zakladatelská listina – tento dokument je platný pro případ zakládání společnosti pouze jednou osobou, také musí být notářsky ověřen.

5.1.1 Akciová společnost

Akciová společnost může být založena pouze jediným zakladatelem (pokud se jedná o právnickou osobu), více zakladateli nebo státem. Proces založení společnosti nekončí

podepsáním zakladatelské listiny nebo smlouvy, ale je ukončen až přijetím rozhodnutí o založení společnosti, schválením stanov a volbou orgánů společnosti.

Pro společnost s veřejnou nabídkou akcií činí výše minimálního základního kapitálu 20 mil. Kč, bez veřejné nabídky akcií 2 mil. Kč. V případě pojišťoven je výše závislá na zaměření na životní či neživotní pojištění a pohybuje se od 60 mil. do 200. mil Kč. Pokud se pojišťovna věnuje i zajišťovací činnosti, základní kapitál je stanoven ve výši 1 mld. Kč. Společnost ručí celým svým majetkem, akcionář za své závazky neručí, ale v případě zániku o své akcie přijde.

5.1.2 Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným lze založit pouze jedním zakladatelem bez ohledu na to, zda se jedná o právnickou nebo fyzickou osobu. Nejvyšší počet společníků je 50 a minimální vklad jednoho z nich je 20 000 Kč. Výše minimálního základního kapitálu je stanovena na částku 200 000 Kč. Společníci ručí za závazky společnosti stejným dílem do celkové hodnoty nesplacených vkladů všech společníků. Po splacení vkladů přechází ručení na společnost, která ručí celým svým majetkem.

Další druhy obchodních společností jsou družstvo, veřejná obchodní společnost a komanditní společnost.

5.2 Financování podnikání²⁷

Podniky mají možnost získat finanční prostředky z bankovních institucí, vládních programů, „business angels“ a grantů EU. V roce 2006 uznala Světová banka Českou republiku za plně rozvinutou tržní ekonomiku. Začínající podnikatelé ale stále čelí problémům s finanční pomocí na založení podniku.

---

²⁷ Financing a Start-up Company in the Czech Republic. Expats.cz [online]. [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.expats.cz/prague/article/prague-business/start-up-companies/>

Komerční banka, Česká spořitelna a GE Money Bank nabízejí programy pro začínající velmi malé podniky (u Komerční banky např. program Fotofinance nebo PONTE II). Pro zafinancování větších projektů je možné využít programů jedné z mezinárodních investičních bank jako je například Citi Bank, Credit Suisse, Morgan Stanley nebo JP Morgan Chase. U Citi bank se jedná o tři základní druhy úvěrů: věcnostní, provozní a investiční.

Vládní podpora financování začínajících podniků se zaměřuje pouze na malé podniky a je nabízena prostřednictvím Českomoravské záruční a rozvojové banky.

Business angel je individuální investor, který má k dispozici dostatek vlastních finančních prostředků a hledá zajímavé projekty vhodné k investicím. Do firmy přináší i své know how a vyžaduje určitý podíl na rozhodování o směru podnikání a na budoucím zisku. Tato metoda financování je vhodná pro malé a středně velké projekty v rozmezí 5-20 mil. korun.

Většina programů financování z grantů EU funguje na zpětném principu, kdy si podnikatel musí v předstihu zajistit potřebný kapitál od jiných institucí a po skončení projektu, respektive po zahájení podnikatelské činnosti, mu budou náklady proplaceny.

5.3   Systém účetnictví

Základní pravidla právní úpravy účetnictví upravuje zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb., který odkazuje na vyhlášky Ministerstva financí vztahující se na jednotlivé typy institucí a na České účetní standardy zpracované a vyhlášené Ministerstvem financí určující účetní postupy.

Zákon o účetnictví vymezuje požadavky pro zpracování a zveřejňování výročních zpráv, také definuje podmínky pro statutární audit účetních závěrek. Regulaci účetnictví spravuje zejména stát, na rozvoji této oblasti se ale také podílí další organizace: Komora auditorů ČR, Svaz účetních a Národní účetní rada. Rada zejména dodává poznámky k návrhům nových účetních zákonů a interpretuje účetní předpisy. Připomínky Národní účetní rady nejsou nijak závazné, ale mají stále větší vliv na praxi.

Pro emitenty veřejně obchodovatelných cenných papírů, s kterými se obchoduje na regulovaných trzích v členských státech EU, je povinná aplikace Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFSR). I ostatní podnikatelé v ČR mohou přejít k užívání těchto standardů při sestavování svých konsolidovaných účetních závěrek, vyjma společností, které neemitují veřejně obchodovatelné cenné papíry.

V uplynulých letech se prosazovala snaha o harmonizaci české účetní legislativy s IFSR, přesto existují oblasti, kde jsou rozdíly mezi těmito způsoby výkaznictví značné. Jedná se například o finanční leasing, vykazování mimořádných položek a dále české předpisy vyžadují stručnější zveřejnění v účetních závěrkách.

Pro všechny subjekty platí povinnost předkládat elektronicky své účetní závěrky obchodnímu rejstříku. K účetním závěrkám přikládají i výroční zprávy ty subjekty, jejichž závěrky musí být auditovány.

5.3.1 Audit

Ověření řádných a mimořádných účetních závěrek nebo případných výročních zpráv je povinné u těchto účetních jednotek:

- akciová společnost – povinnost platí, pokud ke konci rozvahového dne účetního období dosáhla alespoň jednoho z následujících kritérií: aktiva více než 40 mil. Kč, roční úhrn čistého obrátu více než 80 mil. Kč, průměrný přepočtený stav zaměstnanců v průběhu účetního období více než 50;
- ostatní účetní jednotky – povinnost auditu při dosažení nejméně dvou z výše uvedených kritérií.

5.4 Úpravy obchodního zákoníku²⁸

Nový schválený občanský zákoník č. 89/2012 Sb. s 3 081 paragrafy vstupující v platnost k 1. lednu 2014 přináší zásadní úpravu, která obsahuje i zrušení obchodního zákoníku. Nový občanský zákoník se s novým zákonem o obchodních korporacích stane pilířem práva soukromého.

Pojem „obchodní zákoník“ z právního řádu zmizí a obchodní společnosti a družstva, které ponesou nové označení obchodní korporace, budou zakotveny v zákoně o obchodních korporacích. Takováto radikální změna v tomto rozsahu nebyla zaznamenána v podstatě od roku 1993.

5.4.1 Jednotná úprava závazkových vztahů

Zásadní změna se týká systému, kdy pravidla pro uzavírání konkrétních smluv byla začleněna do zákoníku obchodního nebo občanského, popřípadě do obou. Tato problematika bude nově spadat pouze do nového občanského zákoníku.

5.4.2 Nároky na management

Do zákona o obchodních korporacích bylo začleněno (díky vlivu anglosaského práva) pravidlo podnikatelského úsudku neboli „Business judgement“. Z tohoto pravidla plyne, že člen managementu musí jednat rozvážně, s vysokou péčí a v neposlední řadě loajálně vůči společnosti. Cílem je vyhnout se chybám díky opatření a zpracování nezbytných podkladů a analýz vztahujících se k danému rozhodnutí. Pokud tuto podmínku management splní, je mu umožněno pustit se i do rizikových záměrů bez postihu v majetkové sféře při případném neúspěchu.

---

²⁸ Usnadní nové obchodní právo podnikání?. BusinessInfo.cz [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/usnadni-nove-obchodni-pravo-podnikani-30052.html>

Dále se ale rozšiřuje odpovědnost managementu, nejvíce v případě ručení při úpadku společnosti. Pokud management neučiní rozhodné kroky k odvrácení hrozícího úpadku, bude ručit věřitelům za splnění závazků společnosti celým svým majetkem. Stejný princip platí i pro případ úpadku společnosti zaviněný jednáním managementu.

5.4.3 Úpravy v oblasti obchodních společností – korporací

Usnadnění vstupu do podnikání proběhne změnou výše základního kapitálu u společnosti s ručením omezeným, kde bude nově postačovat pouze 1 koruna. Co se týče samotných podílů, bude umožněn vznik více různých druhů podílu ve vlastnictví jednoho společníka. Práva a povinnosti vyplývající z držení jednotlivých podílů bude možné jakkoli upravit, z čehož vyplývá možnost vlastnictví podílů s hlasovacími právy i bez nich, s právem prioritní výplaty podílu na zisku a další. Společnostem s. r. o. bude umožněno vydávat i cenné papíry – „kmenové listy“, díky kterým se usnadní převod podílů.

U akciových společností nový zákon zefektivňuje úpravu akcionářských práv. S držením akcií mohou být spjaty různé druhy práv. Akcie je možné vydat v podobě bez jmenovité hodnoty – kusové akcie. Další změna ovlivňuje působnost valné hromady, zavádí se možnost rozhodování „per rollam“ – mimo valnou hromadu. Novinkou je také založení akciové společnosti taktéž s monistickou strukturou orgánů. Od dualistické struktury se liší postavením ústřední postavy statutárního ředitele, který je svazován dozorčí radou. Monistická struktura se ale neruší, budou možné obě podoby.

Změna zákoníku přinese podnikatelům nové možnosti, usnadnění vstupu do podnikání a zvýšení flexibility v řízení společnosti. Zruší se povinnost vyhotovení řady notářských zápisů, znaleckých posudků a dalších formalit, které jsou nyní povinné a to často pod sankcí.

5.4.4 Změny v daňovém sektoru²⁹

Ministerstvo financí pracuje na novele daňových zákonů obsahující zásadní změny s účinností od roku 2014.

V daňové a účetnické oblasti se v posledních letech nijaké velké změny nekonaly s výjimkou zásahů typu zrušení stropu zdravotního pojištění nebo zavedení 7% „solidární“ přírážky pro poplatníky s vyššími příjmy, který je platný od ledna 2013. Zásadní změny zavedl až nový zákon č. 458/2011 Sb., který přináší změny spjaté se zřízením jednoho inkasního místa a změny v daňových a pojistných sférách – novela JIM. Tato novela má až na výjimky vstoupit v účinnost od roku 2015.

V souvislosti se zrušením obchodního zákoníku a uvedením zákona o obchodních korporacích, dojde ke změnám i v účetních a daňových předpisech. To znamená posunutí účinnosti novely JIM o rok dříve s výjimkou zavedení jednotného inkasního místa. Účinnost změn ale souvisí s příslibem vlády o zachování výše daní do konce jejího funkčního období. Novela plánuje zrušení zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí. Proces darování a dědění by měl podléhat dani z příjmů, kde úlevy budou řešeny přes osvobození. Daň z převodu nemovitostí se začlení do nového zákona, kde bude zdanění nabytí nemovitosti na straně příjemce.

Vyjma těchto změn se dále upraví následující předpisy: zákon o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, zákon o dani silniční, zákon o dani z přidané hodnoty, zákon o spotřebních daních, daňový řád, zákon o dani z nemovitostí.

5.5 Mzdové náklady

Jeden z největších nákladů na provoz podniku představuje cena lidské práce. Jelikož platové ohodnocení dělníků, managementu a vedení společnosti se liší podle společnosti

---

²⁹ Rok 2014, rok velkých změn v daních?. DU.CZ - Daně, účetnictví, mzdy [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.du.cz/?cid=304594>

i teritoria, pro srovnání je použita výše minimální mzdy zaměstnance a celkové náklady zaměstnavatele v případě výplaty dané minimální mzdy.

Tabulka 6: Výše minimální mzdy ČR

	CZK
Hrubá minimální mzda	8 000
Sociální pojištění (6,5 % z 8000)	-512
Nemocenské pojištění (4,5 % z 8000)	-360
Záloha na daň (15 % z 10 800)	-1620
Sleva na poplatníka (- 2070)	+1620
Čistá minimální mzda	7120

Tabulka 7: Celkové mzdové náklady na 1 pracovníka ČR

	CZK
Hrubá minimální mzda	8000
Sociální pojištění (25 %)	2000
Zdravotní pojištění (9 %)	720
Celkové náklady	10720

5.6 Daňová zátěž

Daňový systém se v hlavních znacích podobá systémům většiny vyspělých zemí. Příjmy do vládního rozpočtu přicházejí zhruba ve stejné míře v podobě přímých a nepřímých daní. Důležitou legislativu představuje: Daňový řád (zákon č. 280/2009 Sb.), Zákon o daních z příjmů (zákon č. 586/1992 Sb.) a Zákon o DPH (zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty).

5.6.1 Přímé daně

- **Daň z příjmů fyzických osob** - povinnost odvodu daně z příjmů je uvalena na dva druhy poplatníků: daňové rezidenty a daňové nerezidenty. Daňový rezident pobývá na území ČR nejméně 183 dní a zdaňuje celosvětové příjmy. Daňový nerezident

zdaňuje pouze příjmy získané na území ČR. Sazba daně z příjmů je 15 % ze základu daně u rezidentů, u nerezidentů 35 %.

- **Daň z příjmů právnických osob** – opět platí stejné podmínky na povinnost odvádět daně podle sídla vedení, sazba daně z příjmů je 19 % ze základu daně.
- **Majetkové daně**

5.6.2 Nepřímé daně

- DPH – od roku 2013 platí nové sazby a to 21% základní sazba a 15% snížená.
- Spotřební daně – V České republice se uvaluje spotřební daň na tyto druhy výrobků: minerální oleje, líh, pivo, víno a meziprodukty a tabákové výrobky.

5.7 Proces založení podniku

Pro vypovídající schopnost jsou opět užita data shromážděná v rámci projektu „Doing Business“ z června 2011.

Tabulka 8: Proces a náležitosti založení podniku ČR

Krok	Procedura	Časová náročnost	Náklady
1.	Ověření jedinečnosti názvu firmy	1 den	bez poplatku
2.	Získání výpisu z trestního rejstříku	1 den	200 CZK
3.	Notářské ověření stanov	1 den	20 310 CZK
4.	Uložení počátečního kapitálu a získání potvrzení o jeho splacení	2 dny	bez poplatku
5.	Registrace u finančního úřadu a získání výpisu ze živnostenského rejstříku	5 dní	1000 CZK
6.	Zápis do obchodního rejstříku u příslušného krajského soudu	7 dní	6 000 CZK ve formě kolků
7.	Daňová registrace	1 den	bez poplatku

8.	Registrace sociálního pojištění	1 den - probíhá zároveň s předcházejícím postupem	bez poplatku
9.	Registrace zdravotního pojištění	1 den - probíhá zároveň s předcházejícím postupem	bez poplatku
	Celkem	20 dní	27 510 CZK

Zdroj: Ease of Doing Business in Czech Republic. *DOING BUSINESS* [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/czech-republic/>, vlastní zpracování

5.8 Důležité specifikace v oblasti celnictví³⁰

Po vstupu České republiky do EU se dovozem zboží rozumí vstup zboží, které má původ mimo členskou zemi a vývozem zboží naopak výstup mimo tento hospodářský prostor. Celní území EU je definováno Nařízením Rady č. 2913/92 v podobě Celního kodexu, který upravuje pohyb zboží se třetími zeměmi v obou směrech. Celní hranice je až na malé výjimky totožná s politickou a geografickou hranicí EU.

5.8.1 Obchod mimo EU

Při celním řízení dochází k rozhodnutí o propuštění komodit do navrženého celního režimu a uplatnění tarifního či netarifního opatření. Pro dovoz zboží se vyměřuje a vybírá dovozní clo, daň z přidané hodnoty, spotřební daň, dovozní poplatky zavedené v rámci společné zemědělské politiky a další nepřímé daně. Pro vývoz zboží platí výměra a výběr vývozního cla a vývozních poplatků v rámci společné zemědělské politiky a současně vzniká nárok na odpočet daně z přidané hodnoty.

Při zahraničním obchodu ze/do země EU se pro účel podání celního prohlášení používá elektronické celní prohlášení „Jednotný správní doklad“ (JSD). V průběhu celního řízení

---

³⁰ MACHKOVÁ, H., E. ČERNOHLÁVKOVÁ, A. SATO. Mezinárodní obchodní operace, str. 121 - 141

dochází k porovnání údajů v dokumentech se skutečným stavem zboží. Pro účely vyměření cla se používá výhradně unitárního celního sazebníku.

Celní sazebník (TARIC) je vyhlášován Radou (EHS) a představuje systém obsahující dva základní údaje: číselné označení zboží a celní sazební opatření. Do sazebníku jsou především zakomponovány celní sazby spadající pod Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT), které se musí uplatnit, pokud státy nemají s EU dohody o celním zvýhodnění.

Významnou součástí tarifního systému jsou preferenční celní sazby, které jsou vázány na původ zboží. Tyto sazby bývají oproti ostatním snižené nebo dokonce nulové. Jsou používány v zahraničním obchodě se státy:

- Andora, San Marino a Turecko (celní unie);
- Norsko, Island, Lichtenštejnsko (země EHP);
- Švýcarsko, Izrael, Makedonie, Chile, Mexiko a JAR (bilaterální dohody);
- země ACP (Afrika, Karibik, Pacifik);
- OCT (zámořská teritoria EU);
- Maghreb (Tunisko, Alžírsko, Maroko);
- Mashraq (Egypt, Jordánsko, Libanon a Sýrie).

Tyto snižené sazby jsou jednostranně poskytovány i zemím zapojených v systému GSP (General System of Preferences), kde se jedná o podporu nejméně rozvinutých zemí. Nejčastěji užívaným dokladem pro prokázání preferenčního původu, při obchodu mezi zeměmi EU a státy přidruženými je certifikát EUR 1. Ten je platný pro obchody v hodnotách 5 110 EUR, v praxi ale používán nad 6 000 EUR, pro nižší hodnoty je používán certifikát EUR 2 nebo čestné prohlášení vývozce. Pro preferenční styk s Tureckem slouží dokument A.TR.

5.8.2 Obchod v rámci EU - Vnitrounijní plnění

Při vnitrounijním plnění zůstala zachována povinnost odvodu daně z přidané hodnoty. Pro odvod daňové povinnosti existují dvě možnosti. První je uplatnění daně v zemi původu, dodavatel v zemi původu odvede a vykáže daň na výstupu a odběrateli vzniká nárok na odpočet daně, která již byla splacena v zemi původu. Druhou možností je uplatnění daně v zemi určení a její odvedení příjemcem.

K účelu sledování a evidenci pohybu zboží v rámci EU slouží Intrastat. Povinnost výkaznictví pomocí tohoto nástroje vzniká při překročení stanoveného ročního limitu pořízení nebo dodání zboží z/do jiného členského státu. Zodpovědnost za správu a fungování systému má v České republice Český statistický úřad (ČSÚ). Povinnost vykazování pro Českou republiku vzniká „zpravodajským jednotkám“, které překročí hodnotu přijetí nebo odeslání zboží ve výši 8 mil. CZK. Hodnota se odvozuje zvlášť pro přijetí a zvlášť pro odeslání zboží.

5.9 Podpora státu

V případě rozhodování o založení podniku v jakémkoli teritoriu je jistě důležitý i faktor státní podpory.

5.9.1 Investiční pobídky³¹

Systém investičních pobídek zavedla vláda ČR v roce 1998 a to jak pro zahraniční, tak pro domácí investory. Hlavním důvodem tohoto kroku bylo zvýšení konkurenceschopnosti českého průmyslu. Ministerstvo průmyslu a obchodu založilo agenturu CzechInvest s úkolem realizace zavádění systému investičních pobídek. Příjemcem pobídek se může stát pouze právnická osoba sídlící na území České republiky.

---

³¹ Investiční pobídky v ČR - Vývoj. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/inv_pob_vyvoj.html

Maximální míru a hodnotu této podpory stanovuje Ministerstvo průmyslu a obchodu. Podpora je plně kompatibilní s příslušnými předpisy EU.

12. července 2012 vstoupila v účinnost novela zákona o investičních pobídkách, v níž je nově začleněna podpora technologických center, center strategických služeb a také zaveden institut strategické investiční akce.

V případě splnění daných požadavků lze získat následující investiční pobídky:

- sleva na dani z příjmů právnických osob;
- převod území za zvýhodněnou cenu;
- hmotná podpora na vytvořené pracovní místo;
- hmotná podpora na školení a rekvalifikace zaměstnanců;
- hmotná podpora na pořízení majetku (v případě strategické investiční akce).

Inovace v podobě uceleného systému investičních pobídek, programů podpory subdodavatelů a programu na podporu průmyslových zón měla za následek výrazné zlepšení investičního prostředí České republiky a příliv zahraničních investic. Systém má zásadní vliv na hospodářství podporou hospodářského oživení a napomáhá státní aktivní politice zaměstnanosti.

³²V říjnu 2011 uvedla vláda premiéra Nečase změnu v oblasti investičních pobídek u technologicky zaměřených investic. Hlavní inovaci představuje prodloužení daňových úlev z původních pěti let na deset. Pro získání této výhody je nezbytná investice v hodnotě 10 mil. CZK a vybudování 50 nových pracovních míst. Pobídky v sektoru služeb budou limitovány vytvořením 40 pracovních míst v oblasti vývoje softwaru nebo 100 u ostatních technologicky zaměřených odvětví.

---

³² THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT. Czech Republic regulations: Revisions to the Incentives Act. 2012. Také dostupné komerčně z <http://proquest.umi.com>

5.9.2 Podpora exportu

Český export je podporován Ministerstvem průmyslu a obchodu v podobě založení institucí, které poskytují informace o zahraničních trzích, pomoc v oblasti financování a pojištění zahraničního obchodu.

Mezi tyto státem zřízené instituce patří:

- **Czech trade** – agentura poskytující informace o zahraničních trzích, poskytující poradenství pro exportéry i v oblasti připravenosti vstupu na zahraniční trh;
- **Česká exportní banka (ČEB)** – podpora českých exportérů v podobě pomoci s financováním vývozu za užití výhodných úrokových sazeb;
- **Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP)** – úvěrová pojišťovna, která se specializuje na pojištění vývozu, který je běžně na trhu obtížně pojistitelný.

Současné dění v oblasti podpory exportu³³

Vláda 6. března 2013 schválila návrhy o podpoře exportu, kde v rámci novely zákona o státním rozpočtu na rok 2013 dojde k růstu dotace pro EGAP o 0,5 mld. a zvýšení pojistné kapacity o 10 mld. na 280 mld. Kč. Nová opatření jsou odezvou předpokladu zvýšení objemu podpořeného vývozu oproti původním předpokladům. V případě nezavedení této dotace by byly ohroženy již sjednané či rozpracované obchody, kde by české firmy nemusely být schopny splnit zahraniční domluvené zakázky. Důležitým obchodním případem je plánovaná stavba elektrárny u iráckého Erbilu, tento projekt bude financován ČEB a pojištěn u EGAP. U hlavních dodavatelů a zhruba 70 subdodavatelů z ČR z řad malých a středních podniků je předpokládán vznik téměř 2 tis. pracovních míst. Další výhodou je získání pozitivních referencí těchto firem, které budou nápomocné k případnému získání dalších zakázek v perspektivní arabské oblasti.

---

³³ Opatření na podporu exportu přinesou tisíce pracovních míst. *BusinessInfo.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/opatreni-na-podporu-exportu-prinesou-tisice-pracovnich-mist-29886.html>

6. Automobilový průmysl v Turecku

V rámci srovnání konkrétní oblasti podnikatelského prostředí byl zvolen automobilový průmysl. Automobilové odvětví je charakteristické pro obě země, automobilový průmysl dokonce předstihl svým poměrem na celkovém exportu tradiční tureckou textilní výrobu.

6.1 Vývoj³⁴

Počátky tureckého automobilového průmyslu sahají do roku 1960, kdy byly zaznamenány první snahy o vývoj a výrobu osobního automobilu. Během období rychlé industrializace a pokroku se tento klíčový sektor transformoval v plnohodnotný průmysl s citem pro design a schopností velkokapacitní výroby. Snahou o dosažení mezinárodní kvality a bezpečnostních norem se Turecko stalo vysoce výkonným a konkurenceschopným výrobcem v oblasti automotive.

Export sektoru a oblast výzkumu a vývoje jsou podporovány vysokou úrovní produktivity dosaženou kooperací mezi klíčovými prvky průmyslu. Jedná se o kooperaci mezi jednotlivými divizemi, pozitivní interakce v rámci projektů s univerzitami a dále napomáhá rozvinutá logistika.

Turecký automobilový průmysl je plně v souladu s normami EU týkajícími se životního prostředí a technických předpisů. Výrobní kapacita splňuje očekávání zákazníků a je jednou z hlavních silných stránek odvětví. Na výrobě se podílí kolem 300 tis. kvalifikovaných zaměstnanců.

I díky snaze o inovativní a flexibilní strukturu, což pomáhá čelit vysoce konkurenčnímu prostředí, se Turecko zařadilo v roce 2010 na 16. příčku mezi světovými automotive výrobci. Výroba činila více než 1 mil. vozů, z čehož se zhruba 70 % vyvezlo.

---

³⁴ Automotive. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/sectors/Pages/Automotive.aspx>

V Turecku existuje několik různých sdružení spolupracujících v automobilovém průmyslu. Patří sem Sdružení automobilových výrobců (OSD), Sdružení automobilových distributorů (ODD), Propagační výbor automobilového průmyslu (OETK) a další sdružení jako například pro rozvoj a propagaci. Jednotlivá sdružení aktivně řídí sektor a díky mezinárodním vztahům a reprezentativní moci přispívají k mezinárodní síle tureckého automobilového sektoru.

Turecko si stanovilo v příštích letech ambiciózní cíle - dosažení výroby 2 milionů kusů automobilů, objem exportu v hodnotě 50 mld. USD, realizace různých projektů výzkumu a vývoje a vytvoření 600 000 pracovních míst.

Tabulka 9: Produkce jednotlivých značek pro roky 2005-2011 TR

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oyak Renault	179669	228593	263656	286695	277572	307.083	330.994
Tofaş Fiat	161360	178434	212493	267436	253090	312.245	307.788
Ford Otosan	243423	258126	286356	268761	173456	242.070	295.850
Toyota	158566	176688	161516	126521	72264	83.286	91.639
Hyundai Assan	60020	60895	90190	81590	48652	77.000	90.231
Karsan	13146	12524	9720	11230	8313	24.719	22.146
Mercedes-Benz Türk	13916	15209	19014	20800	6492	14.480	21.362
Honda Türkiye	11236	18322	23663	50073	18264	20.305	12.341
Anadolu Isuzu	6762	7445	7842	10007	1817	3.292	4.324
Temsa	8161	8915	9328	10542	2414	3.367	4.060
BMC	12500	11679	10369	8736	3167	3.342	3.724
Otokar	2590	2775	2534	3023	2560	2.236	3.062
MAN	2030	2501	2069	1696	1544	1.132	1.610
Total	879.452	987.580	1.099.414	1.147.110	869.605	1.094,5	1.234,6

Zdroj: Automotive Production and OEMs in Turkey. *OİB in Russian Federation* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://oibrussia.org/en/info/ind_oems/

Z Tabulky č. 9 vyplývá vzrůstající tendence výroby automobilového průmyslu. Největšími výrobci je Oyak Renault, Tofaş Fiat a Ford Otosan. U prvních dvou výrobců produkce vzrostla od roku 2005 do roku 2009 téměř na dvojnásobek.

6.2 Současná situace³⁵

Turecký automobilový průmysl v posledních letech předstihl svým podílem na exportu tradiční textilní a oděvní produkci. Vývoz odvětví dosáhl v letech 2010 a 2011 hodnoty téměř 16 mld. USD, což představovalo zhruba 12 % celkového exportu země.

V Turecku působí celkem 22 výrobců automobilů, mezi tři hlavní výrobce patří Oyak-Renault, Ford Otosan a Tofaş Fiat, jak již bylo zmíněno výše. Spolu s dvěma dalšími významnými výrobci Toyotou a Hyundai Assan vyvezli v roce 2011 763 tis. aut, což činí 6% nárůst oproti roku 2010.

Ne všechna čísla jsou však příznivá, podle statistik z července 2012 produkce osobních aut v červenci klesla o 30 % oproti červenci 2011 a za období leden - červenec byl zaznamenán 18% pokles v porovnání s rokem 2011. V červenci činil pokles u nákladních aut dokonce 34 % a za období leden-červenec produkce klesla o 18 %.

Na druhou stranu byl zaznamenán výrazný růst produkce minibusů, kde v červenci produkce vzrostla o 48 % oproti červenci 2011 a za období leden-červenec o 38%. Celkový pokles produkce tak činil v červenci 14% a za období leden-červenec 9%.

³⁶Podle údajů z prosince 2012 byl celkový meziroční pokles automobilového průmyslu 9,8 %.

---

³⁵ MOTOREM TURECKÉ EKONOMIKY JE AUTOMOBILOVÝ PRŮMYSL. Moravskoslezský automobilový klastr [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autoklastr.cz/informacni-servis/motorem-turecke-ekonomiky-je-automobilovy-prumysl.aspx>

³⁶ Turkish Automotive Industry. TSKB Research [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.osd.org.tr/tskb.pdf>

6.2.1 Trendy a strategie automobilového průmyslu v Turecku³⁷

Automotive, jako jeden z klíčových sektorů tureckého exportu, bude podpořen novým systémem investičních pobídek. Pro růst tureckého automobilového průmyslu by mělo sloužit odečtení nákladů na zaměstnance nebo daňové úlevy až do výše 60 %. Tento krok je součástí širší vládní strategie vedoucí ke snížení závislosti na importu v důležitých sektorech a ke zlepšení záporné obchodní bilance.

6.3 Koncentrace automobilového průmyslu

Analýza výskytu automobilových závodů a výrobců jednotlivých komponent zároveň představuje průzkum výskytu konkurence. Z Obrázku č. 2 vyplývá největší soustředění automobilového průmyslu v oblasti Marmarského regionu, převážně v okolí města Bursa. Zde se zejména vyrábí osobní automobily a užitková vozidla těchto nadnárodních společností: Honda, Ford, Renault, Mercedes Benz, Fiat, Hyundai a Toyota.

Obrázek 2: Koncentrace automobilové výroby v TR

Zdroj: Automotive Production and OEMs in Turkey. *OİB in Russian Federation* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://oibrussia.org/en/info/ind_oems/

³⁷ Trendy a strategie automobilového průmyslu v Turecku. BusinessInfo.cz [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/trendy-a-strategie-automobiloveho-prumyslu-v-29407.html>

6.4 Exportní trhy

V případě zakládání jakéhokoli druhu výrobního podniku je nezbytný také odbyt vyráběné komodity. V dnešní době je důležité zaměření na mezinárodní obchod.

Tabulka 10: Top 10 exportních trhů ČR

2010			2011		
Pozice	Země	mil. USD	Pozice	Země	mil. USD
1.	Německo	11 453	1.	Německo	13 961
2.	Velká Británie	7 224	2.	Irák	8 315
3.	Itálie	6 508	3.	Velká Británie	8 158
4.	Irák	6 043	4.	Itálie	7 856
5.	Francie	6 038	5.	Francie	6 809
6.	Rusko	4 632	6.	Rusko	5 995
7.	USA	3 769	7.	USA	4 597
8.	Španělsko	3 564	8.	Španělsko	3 920
9.	SAE	3 340	9.	SAE	3 708
10.	Irán	3 043	10.	Irán	3 590

Zdroj: Turecko: Zahraniční obchod země. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zahranicni-obchod-zeme-19214.html>

Z Tabulky č. 10 vyplývá veliký odbyt převážně v Německu a jistě zajímavým trhem je i Irák, již zmíněné Rusko, Spojené státy a Arabské emiráty.

6.4.1 Exportní trhy automobilového průmyslu

Exportní trhy, konkrétně pro automobilový průmysl uvádí Obrázek č. 3, kde se pro roky 2010 i 2011 v předních příčkách drží Francie, Itálie, Německo, Velká Británie, Španělsko a Rusko. Změnu hodnot lze sledovat pro roky 2009/2010 a 2010/2011.

Country	2009	2010	Country	2010	2011
France	2.638.205	1.940.501	France	1.940.501	1.954.546
Italy	1.413.051	1.644.411	Italy	1.644.411	1.663.055
Germany	807.211	1.062.911	Germany	1.062.911	1.029.820
UK	656.773	937.101	UK	937.101	847.022
Spain	300.573	593.936	Russian Fed.	462.410	691.563
Russian Fed.	186.558	462.410	Spain	593.936	629.340
Israel	138.889	344.898	USA	336.308	511.775
Algeria	278.728	339.373	Belgium	275.919	506.418
USA	473.879	336.308	Holland	222.900	432.375
Belgium	444.251	275.919	Slovenia	164.400	415.351
Poland	170.016	243.846	Israel	344.898	319.629
Holland	121.037	222.900	Algeria	339.373	316.622
Sweden	86.340	172.130	Poland	243.846	233.974
Czech Rep.	92.247	170.102	Sweden	172.130	225.261
Slovenia	433.121	164.400	Austria	116.818	163.255
Portugal	68.486	132.847	Czech REP.	170.102	143.705
Romania	85.911	117.677	Romania	117.677	119.915
Austria	93.150	116.818	Switzerland	105.273	109.329
Switzerland	61.045	105.273	Brazil	43.826	103.187
Egypt	44.920	78.268	Ukraine	66.208	101.775
Others	1.082.872	1.202.466	Others	1.303.546	1.344.544
Total	9.677.270	10.664.503	Total	10.664.503	11.861.461

Source: Ministry of Economy of Turkey

Obrázek 3: Hodnota vývozu automotive v TR do jednotlivých zemí

Zdroj: Automotive and spare parts, *Republic of Turkey Ministry of Economy* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.tcp.gov.tr/english/sectors/sectoringpdf/autoparts_2012.pdf

Asociace exportérů automobilového průmyslu (OIB) – zaměření na Rusko³⁸

Co se týče tureckého exportu přímo pro automobilový průmysl, existuje Asociace exportérů automobilového průmyslu, což je nezisková organizace, která byla založena státem roku 1986 se sídlem ve městě Bursa.

Velkým projektem je v současné době spolupráce s **Ruskem**. Tato činnost se skládá ze 4 hlavních bodů: propagace, obchod, investice a komunikace.

³⁸ About UIB. *OİB in Russian Federation* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://oibrussia.org/en/info_uib/index.php

- **Propagace** – v Rusku je Turecko známé pro svůj cestovní ruch, ale již ne tolik pro svůj automobilový průmysl, proto je důležitým aspektem právě propagace. Účelem je informovat o stavu automobilového průmyslu, jak si vede v mezinárodní konkurenci, dále pak zvýšení důvěryhodnosti tureckých produktů a společností, které jsou připraveny vyvážet.
- **Obchod/Export** – v rámci zvýšení exportu do Ruska Turecko začalo organizovat „obchodní mise“. První se konala v červnu 2009 za účasti 11 tureckých firem. Organizace OIB zařídila v Moskvě a St. Petěrburku setkání s více než 60 ruskými firmami. Následovalo další setkání v březnu 2010 a díky činnosti organizace se Turecko účastní ruských automotive exhibic.
- **Investiční příležitosti** – v posledních letech stoupá množství automobilových závodů zakládaných v Rusku, v ruském teritoriu je ale nedostatek místních kvalitních dodavatelů komponent potřebných k výrobě. Vláda pro ochranu svých výrobců zavedla cla a zavedla systém dotací domácích výrobců. Aby se vyhnuli těmto protekcionistickým prvkům, turečtí výrobci zvažují zavedení výroby přímo v Rusku, jedná se často o výrobce, kteří již mají určitý podíl na ruském trhu. Do roku 2015 je očekáváno zavedení výroby v Rusku až u 15 tureckých společností. Organizace OIB analyzuje nejvhodnější investiční ruské regiony a má své sídlo také v Moskvě.
- **Komunikace** – v září 2009 byla spuštěna nová webová stránka www.oibrussia.org, kde jak turecké, tak ruské společnosti mohou nalézt všechny potřebné informace o trhu automobilového průmyslu v obou zemích.

6.5 SWOT

Pro vstup do jakéhokoli oboru podnikání je důležitá diagnostika vnějšího a vnitřního prostředí s vytipováním důležitých aspektů pro budoucí vývoj.

Silné stránky:

- dobrý přístup na evropský i asijský trh;
- nižší náklady na práci ve srovnání se zeměmi EU;

- kvalifikovaní zaměstnanci;
- 4 z 10 největších exportérů patří do automobilového průmyslu;
- celní unie s EU;
- vysoká úroveň v oblasti výzkumu a vývoje.

Slabé stránky:

- vysoká spotřební daň a DPH;
- cena pohonných hmot.

Příležitosti:

- předpokládané zvýšení kupní síly obyvatel;
- příležitost stát se hlavním importérem do Iráku;
- investiční pobídky.

Hrozby:

- vysoký růst Číny a Indie.

7. Automobilový průmysl v České republice

Automobilový sektor patří mezi nejrozvinutější oblasti českého průmyslu. Pyšní se svou historií a tradicí a představuje důležitou hybnou sílu domácí ekonomiky.

7.1 Vývoj³⁹

Počátek se datuje kolem roku 1886, kdy Karl Benz odstartoval výrobu prvního moderního automobilu. O devět let později, tedy v roce 1897, došlo k výrobě prvního sériově vyráběného českého automobilu. Automobil byl známý pod názvem NW Präsident a byl vyráběn firmou Nesselsdorf se sídlem v Kopřivnici. Po vzniku Československa došlo k počeštění značky na jméno Tatra.

Tatra produkovala vozy, které byly využívány především v průběhu obou světových válek, kdy převládala výroba nákladních vozů (s velmi dobrou pověstí) a tento trend přetrval i v následujících letech. Další vznikající firmou byla továrna Wikov zaměřená na zemědělské stroje založená roku 1878 Františkem Wichterlem. V roce 1894 byla v Mladé Boleslavi založena firma Laurin & Klement se specializací na výrobu motocyklů. V roce 1905 byla výroba rozšířena o produkci aut. Po konci 1. světové války se Laurin & Klement spojil s firmou Škoda a od července 1925 vyráběly společně pod značkou Škoda. Úspěch značky byl spojen s obchodními úspěchy u modelů vyrobených po roce 1934, jednalo se o Škodu Popular, Rapid, Favorit a Superb. Po druhé světové válce firma uvedla dodnes známé modely Octavia a Felicia. Tyto modely se v průběhu desetiletí i několikrát modifikovaly. Produkce byla poměrně limitována v období komunismu, ale po jeho pádu, vlně silného marketingu a spojením s Wolkswagenem se z firmy Škoda stal jeden z klíčových hráčů v oblasti evropského automobilového průmyslu.

---

³⁹ Czech Automobile Legends. Expats.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.expats.cz/prague/article/automotive/czech-automobile-veteran-history/>

Mezi další české automobilové výrobce patří Avia, Karosa, SOR a Zetor. V České republice probíhá také výroba komponent a zařízení pro firmy: Toyota, Hyundai, Peugeot a Citroën.

⁴⁰V roce 1989 vzniklo Sdružení automobilového průmyslu (SAP), na jehož činnosti se podílí okolo 150 subjektů z České republiky. Jedná se o uskupení firem s účelem trvalého rozvoje, udržení konkurenceschopnosti českých výrobců, navázání kontaktů, vzájemné spolupráce a také rozvoj spolupráce se zahraničními státy. Mezi funkce sdružení patří konzultace a poradenská činnost, tvorba statistických podkladů pro získání přehledu v tomto odvětví, koordinace a pomoc při řešení záměrů a cílů.

V říjnu 2011 na mezinárodní vědecké konferenci pořádané katedrou podnikové ekonomiky VŠE byly nastíněny nové trendy, které předpokládají, že se prvotním hráčem stane Asie. Na asijském trhu převládá vysoký potenciál růstu i vysoký podíl výzkumu a vývoje. Asijsí investoři se také obrací na evropské firmy, které jsou oslabeny recesí, ale vlastní klíčové technologie. Dalším aspektem budoucího vývoje je „zelený proud“. Jedná o výrobu aut s nízkými emisemi a výroba elektromobilů.

Tradice produkce automobilů se vyvíjí v souladu se současnými trendy, česká výroba má bohatou historii a i v mezinárodním aspektu za sebou zanechala výrazné stopy.

7.2 Současná situace⁴¹

Automobilový sektor v České republice je z velké části založen na třech automobilkách a to Škoda Auto (Volkswagen Group), Toyota Peugeot Citroën Automobile (TPCA) a Hyundai Motor Manufacturing Czech (HMMC). Tito hlavní výrobci mají možnost získat

---

⁴⁰ SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU (ZÁKLADNÍ INFORMACE). SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU[online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page=%7B92C42442-92CB-4197-9EE0-9839A3E65150%7D>

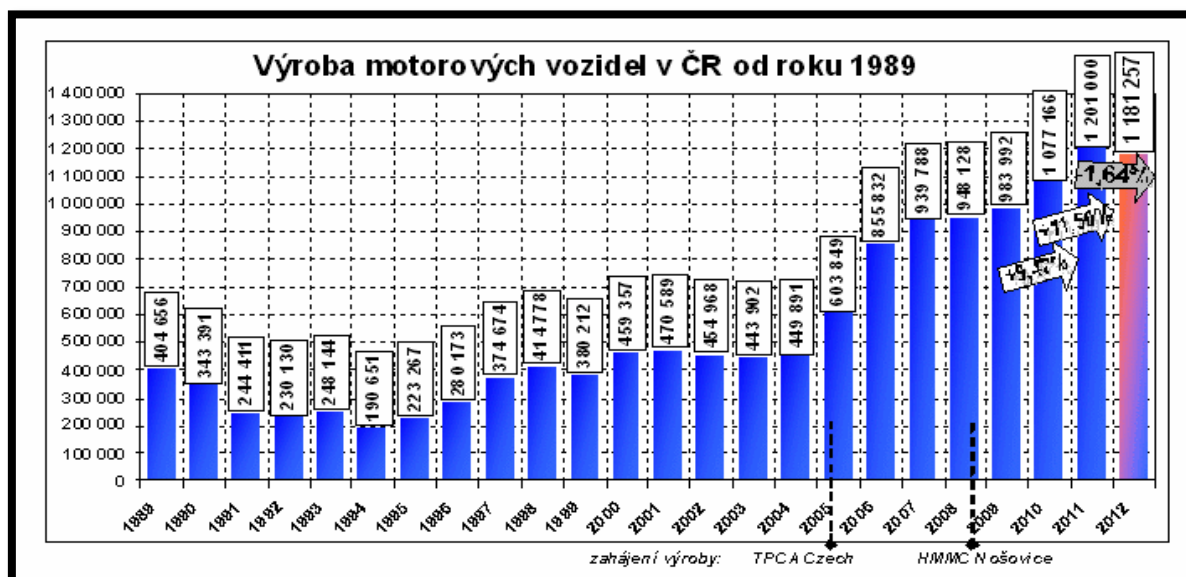
⁴¹ SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={4A86501A-BBD5-4B8F-AE57-397BC8051C9A}>

komponenty z široké sítě hlavních dodavatelů jako jsou Bosch, Continental, Denso, Johnson Controls, Magna a mnoho dalších.

V roce 2011 a 2012 dosáhla celková produkce osobních vozů téměř 1,2 mil. kusů. V odvětví je zaměstnáno více než 260 000 lidí a automobilový sektor představuje 20 % české výrobní produkce a vývozu. V současné době klesá evropská poptávka, což je pro Česko hrozba, jelikož do Evropy směřuje 78 % vývozu aut a 86 % vývozu jejich dílů.

Podle údajů ze srpna 2012 byl vývoz aut nejslabší z celého roku, přestože 5% meziroční pokles byl menší než předchozí rok (-12,9 %), nejedná se o příliš pozitivní pokrok. Hrozbou je totiž nejnížší očekávání objednávek do konce roku. Útlum průmyslu v zemích EU je indikován v téměř všech odvětvích, u automobilového průmyslu se ale jedná o propad největší. Pozitivem ale je sílící vývozní orientace i na mimoevropské trhy.

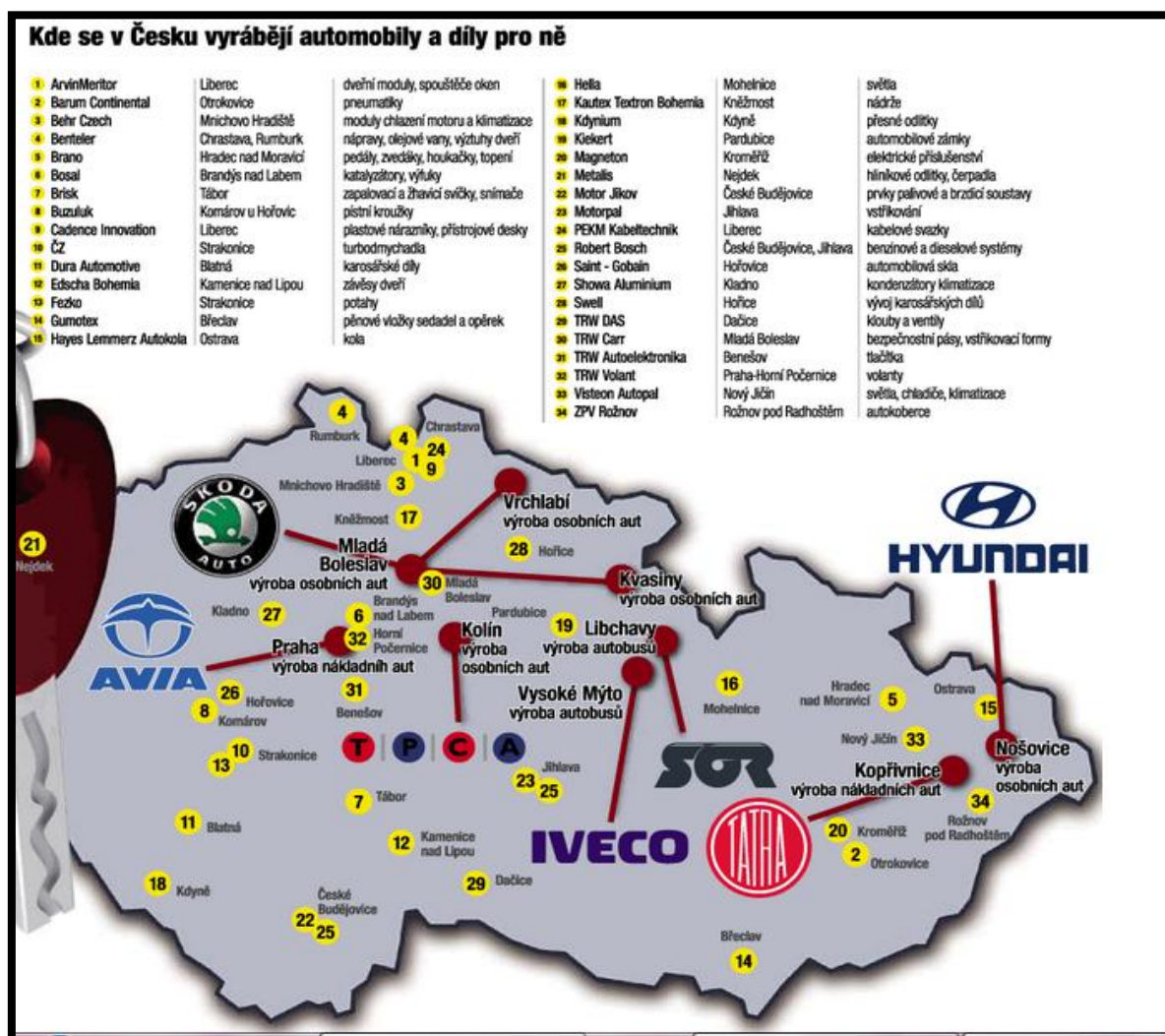
V roce 2012 bylo vyrobeno celkem 1 181 257 motorových vozidel, což činí, i přes pokles oproti roku 2011 o 1,64 %, druhou nejvyšší roční produkci v historii České republiky. U motorových vozidel produkce meziročně klesla o 1,73 %, zato u nákladních vozidel došlo k růstu o 11,67 %. Podle dat z konce února 2013 bylo za leden až únor 2013 vyrobeno celkem 191 893 motorových vozidel, což činí 15,34% meziroční pokles.

Obrázek 4: Výroba motorových vozidel v ČR od roku 1989 do roku 2012

Zdroj: Přehledy výroby a odbytu vozidel domácích výrobců. SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={AA5259CF-5C40-4A96-BAE7-C805CB7ACC66}>

7.3 Koncentrace automobilového průmyslu

Obrázek 5: Koncentrace automobilového průmyslu v ČR

Zdroj: Kde se v Česku vyrábějí automobily a díly pro ně. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://img.ihned.cz/attachment.php/50/15685050/as35BCF7GHILMNkl6PWbfgqr1T2ARV/m/27zavislostX.X.gif>

Z Obrázku č. 5 je zřejmé rozsáhlé rozmístění automobilového průmyslu téměř po celém českém území, jedná se jak o automobilky jako je Škoda auto ve Středočeském kraji, tak o další dodavatele jednotlivých komponentů potřebných k výrobě, které zároveň představují velký počet konkurentů.

Následující Obrázek č. 6 zachycuje množství a umístění důležitých inovačních center a dodavatelů v ČR.

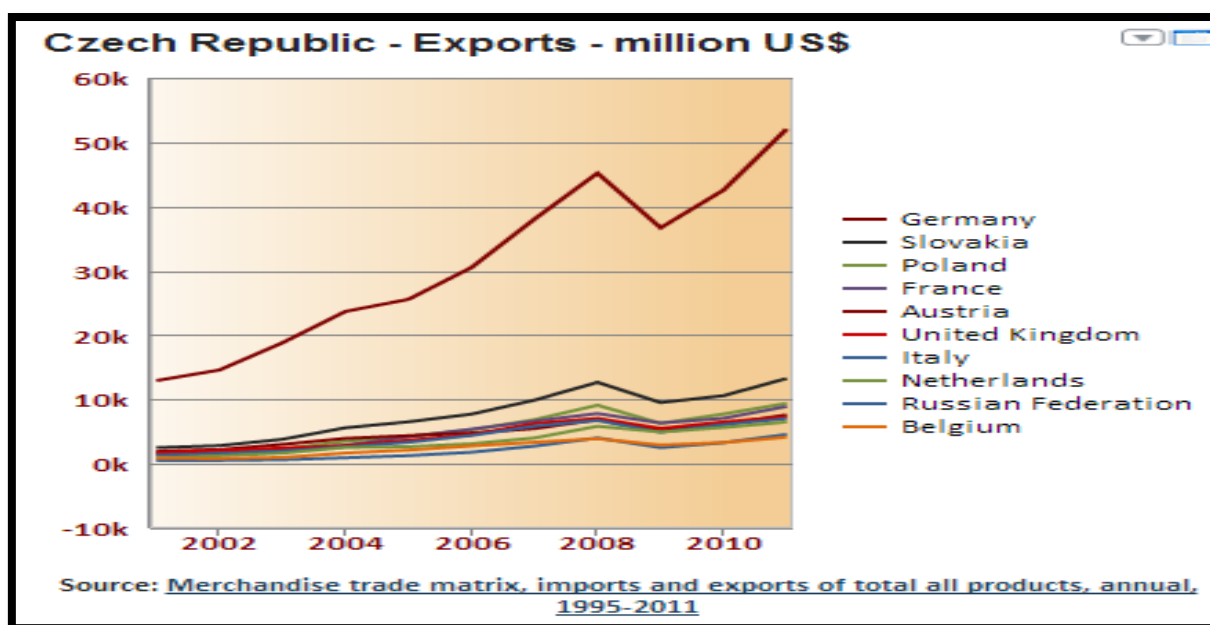
Obrázek 6: Inovační centra a dodavatelé automobilového průmyslu v ČR

Zdroj: Automotive industry in the Czech republic. *CZECH INVEST* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13].
Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/auto-obalka-vnitrek-97-cz.pdf>

7.4 Exportní trhy

Při zakládání podnikání je důležitým aspektem odbyt vyráběného zboží, proto budou v následující kapitole uvedena největší exportní odbytíště.

7.4.1 Nejdůležitější země pro český vývoz

Obrázek 7: Vývoj českého exportu od roku 2002

Zdroj: Exports, major trade partners. *Knoema* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://knoema.com/bhtqiv#Czech%20Republic>

Z grafu na Obrázku č. 7 vyplývá největší objem vývozu do těchto zemí: Německo, Slovensko, Polsko, Francie, Rakousko, Spojené království, Itálie, Nizozemí, Rusko a Belgie. Největším zahraničním odběratelem české produkce je s velkým náskokem Německo.

V průběhu sledovaného období převládá rostoucí tendence, k propadu došlo pouze v letech 2008 - 2009. Celkový export od přelomu roku 2010/2011 má již rostoucí tendenci.

Přehlednější podíl českého exportu do jednotlivých zemí zobrazuje Obrázek č. 8.

Obrázek 8: Podíl českého exportu do jednotlivých zemí

Zdroj: Exports, major trade partners. *Knoema* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://knoema.com/bhtqiv#Czech%20Republic>

7.4.2 Legislativa exportu do Ruské federace⁴²

Jak již bylo uvedeno výše, důležitým exportním partnerem je Rusko. Dovozní podmínky do Ruské federace jsou ukotveny v celním zákoníku a dalších dokumentech publikovaných Federální celní službou (FTS). Od 1. 7. 2010 vznikla Celní unie Rusko - Bělorusko - Kazachstán. V těchto zemích platí jednotný celní sazebník a netarifní omezení dovozu.

⁴² Export do Ruské federace. *MZV* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/940066/Rusko.pdf>

Z nové legislativy vyplývá účel radikální změny v koncepci celní kontroly, která se stane cílenou kontrolou zaměřenou na významné objemy dováženého zboží a na kontroly zboží specifického charakteru.

Celnímu úřadu bude nutné předložit, vedle základních dokladů (dodací list a faktura), další dokumentace: obchodní smlouva, průvodní list obchodního případu (nástroj kontroly státu proti nelegálnímu vývozu peněz), certifikát shody (potvrzuje soulad produkce a služeb s požadavky státních standardů) a další certifikáty.

Dovoz do Ruska je charakteristický řadou netarifních obchodních opatření, jako jsou dovozní a jiné licence, kvóty a další opatření. Většina výrobků taktéž podléhá povinné certifikaci příslušných ruských orgánů.

7.4.3 Exportní strategie⁴³

14. března 2012 vláda na svém zasedání schválila Exportní strategii pro období 2012-2020. Strategie má pomoci českým vývozcům v podobě otevření nových trhů a větší státní podpory. Plán je postaven na třech pilířích a to: rozvoj exportu, podpora obchodních příležitostí a zpravodajství pro export.

Ze strategie vyplývá plán zvýšení exportu do 12 prioritních zemí: Rusko, Ukrajina, Turecko, USA, Vietnam, Indie, Irák, Brazílie, ČLR, Srbsko, Mexiko a Kazachstán. Dále pak zahrnuje i dalších 26 zemí, které definuje jako skupinu zájmových zemí a to jsou například Austrálie, Izrael, Japonsko, Kanada a mnoho dalších.

---

⁴³ Exportní strategie ČR. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/statni-podpora-exportu/exportni-strategie-cr.html>

7.5 SWOT

Pro vstup do jakéhokoli oboru podnikání je důležitá diagnostika vnějšího a vnitřního prostředí s vytipováním důležitých aspektů pro budoucí vývoj.

Silné stránky:

- rozvinutá síť dodavatelů komponent;
- mnohaletá tradice;
- poloha vhodná pro expanzi do všech částí Evropy;
- podpora státu.

Slabé stránky

- kvalita dálniční sítě;
- závislost na ekonomickém vývoji zahraničních trhů;
- vzdálenost na rozvíjející se asijský trh.

Příležitosti:

- studentské stáže – spolupráce s univerzitami;
- rozvoj klastrů.

Hrozby:

- klesající poptávka v EU;
- přísnější normy EU v environmentální oblasti (růst nákladů);
- vzrůstající ceny energií.

8. Komparativní analýza

Základní porovnávané formy podnikání byly akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. V oblasti legislativní úpravy došlo v TR ke změně s účinností od ledna 2013, kdy nově oba druhy společností mohou být založeny pouze jedním zakladatelem. Česká úprava vyjde v platnost v lednu 2014. Společnosti již nebudou definovány v Obchodním zákoníku, ale vznikne samostatný nový Zákon o obchodních korporacích. Zásadní změnou je u společnosti s ručením omezeným snížení základního kapitálu na pouhou 1 korunu, zatímco v Turecku bude stále nezbytné pro založení v přepočtu zhruba 110 000 korun.

V případě finanční pomoci při startu podnikání je Turecko (dle dostupných zdrojů) vstřícné i ke kapitálově náročným projektům a prosazuje se také tendence financování evropskými institucemi, což jistě představuje kladný aspekt v rámci rozšiřování spolupráce s EU. Český finanční trh je stále limitovaný svým zaměřením spíše na malé a střední podniky. Pro financování větších projektů je nezbytné obrátit se na mezinárodní investiční banku nebo využít individuálního investora.

Účetní systém v obou teritoriích prochází snahou o standardizaci v rámci aplikace ISFR. Turecko v praxi používá jejich přímý překlad a s účinností od ledna 2013 mají akciové společnosti povinnost vykazovat informace typu účetních závěrek a výročních hodnotících zpráv na internetových stránkách společnosti. Nejdůležitějším orgánem je v TR Turecká rada pro účetní standardy, která je jedinou autoritou ve správě účetních standardů. Oproti tomu v ČR se na legislativní úpravě podílí zejména stát ve spolupráci s Komorou auditorů, se Svazem účetních a Národní účetní radou. České společnosti své výroční zprávy a účetní závěrky předkládají Obchodnímu rejstříku. Účetní subjekty v ČR si mohou zvolit, zdali své účetnictví ne/povedou podle ISFR s výjimkou společností, které jsou emitenty veřejně obchodovatelných cenných papírů, pro ně je aplikace ISFR povinná.

Společným rysem úprav zákoníků v obou zemích je odpovědnost podnikatelů a managementu podniku. V TR se prosadila tendence jejich ochrany v podobě vyvázání z neomezené odpovědnosti, zatímco v ČR je odpovědnost upravena začleněním nového pravidla - Business judgement. Management musí prokázat, že obstaral vypovídající

podklady pro projekt a jejich patřičnou analýzu. Pokud tyto kroky nesplní a dojde k úpadku podniku, ručí celým svým majetkem.

Mzdové náklady patří k největším výdajovým položkám, minimální mzda se od sebe téměř neliší ani v jedné zemi, pro TR platí hodnota v přepočtu 8 180,- a v ČR 8 000,-. Rozdílem jsou již ale odvody za zaměstnance, kdy v České republice celkově zaměstnanec s minimální mzdou stojí zaměstnavatele 12 620,- (úcast zaměstnavatele na pojištění: 25 % sociální, 9 % zdravotní), zatímco v TR zaměstnavatel odvede 10 720,- (odvody pojištění: 19,5 % sociální se zdravotním, 2% do fondu pojištění v nezaměstnanosti).

Povinnost odvádět daně mají subjekty podle stejných pravidel, pokud se jedná o rezidenta daného území, platí daně ze všech svých příjmů, v opačném případě zdaňuje pouze příjmy nabyté na konkrétním území. Právnická osoba je v TR zdaněna výší 20 % ze základu daně, v České republice platí 19 %. Zajímavostí je daňová úprava fyzických osob, kdy v TR platí rozdílná výše daně dle příjmů osoby, sazby se pohybují v rozmezí od 15-35 %. V ČR od nového roku platí rozdílné zdanění pro daňové rezidenty ve výši 15 %, a pro nerezidenty platí 35% sazba.

V rámci mezinárodního srovnávání založení podniku uvedla v roce 2011 WB projekt Doing Business zaměřený na 183 zemí. Jednalo se o fiktivní podnik s počtem do 50 zaměstnanců. Turecko se v rámci projektu umístilo výrazně lépe než Česká republika, k založení firmy v TR bylo nezbytné splnit 6 kroků v 6 dnech (vznik společnosti závisí na rychlosti zápisu do Obchodního rejstříku, 6 dní je minimum), celkové náklady vyšly v přepočtu na 12 633 CZK. V ČR byla již situace problematičtější, zakladatele čekalo celkem 9 fází a ke vzniku společnosti došlo přibližně po 20 dnech. Náklady se zde vyhouply na více než dvojnásobek 27 510,-.

Česká republika spadá do celního režimu EU a v rámci obchodu se zeměmi EU je osvobozena od platby cla. Turecko členem EU stále není, ale vznikem celní unie roku 1996 pro něj platí stejné podmínky. Tento krok je jistě velkou výhodou pro oba státy, jelikož se jedná o klíčový obchodní trh. Výhodou celního řízení v obou zemích je zavedení elektronického celního systému. Mimo celní unie s EU mají státy uzavřené i jiné bilaterální

dohody o volném obchodu a směřují svůj záměr k uzavření nových i s mimoevropskými trhy.

Oba státy podnikání podporují formou investičních pobídek, mezi výhody patří například daňové úlevy, snížení odvodů za zaměstnance nebo osvobození od DPH. Česká republika zřídila pro správu investičních pobídek organizaci CzechInvest. Systém pobídek je v tureckém regionu více propracovaný, souvisí i s daleko větší rozlohou státu. Stát rozdělil Turecko na jednotlivé regiony dle jejich rozvinutosti a jednotlivě stanovil podmínky pro získání investiční pobídky a také její výhody.

Počátky automobilového průmyslu sahají v České republice k roku 1897, až o 63 let později došlo k prvním snahám na území Turecka. Český automobilový průmysl se pyšní svou tradicí a má ve světě dobré jméno. Pro získání výhod za vzájemné spolupráce vzniklo v TR několik asociací spravujících rozvoj a propagaci. V ČR automobilové výrobce sdružuje SAP.

Z hlediska exportu představuje automotive klíčový sektor pro obě země, v TR dokonce předstihl textilní průmysl, který byl vždy pýchou tureckého národa. Největšími odběrateli pro obě teritoria jsou země EU. Dalším důležitým partnerem je Ruská federace, která si ale svou výrobu chrání zavedením nutných certifikací a množství dokumentů na dovážené komodity. Mezi turecké exportní partnery spadají i mimoevropské země jako je Irák, Írán či Spojené Arabské Emiráty. O další spolupráci s asijskými trhy se jedná.

Největší množství tureckých výrobců sídlí v Marmarském regionu, který je geograficky blíže Evropě. Mezi největší výrobce patří Ford Otosan, Oyak – Renault a Tofaş Fiat. V ČR je nejznámější a nejvýznamnější mladoboleslavská automobilka Škoda auto, další dva důležité automobilové závody jsou TPCA a HMMC, dodavatelé a inovační centra jsou rozmístěny po téměř celém českém území.

Současný stav automobilového průmyslu ale není pozitivní, evropská poptávka klesá a v obou zemích dokonce meziročně klesla výroba. Jak již bylo uvedeno výše, v TR byl pokles rapidní a to o 9,8 %, v ČR o 1,64 %.

Závěr

Tématem diplomové práce byla „Komparace kvality podnikatelského prostředí v Turecku a v České republice“. Tato práce se zabývala otázkou podnikatelského prostředí ve dvou odlišných zemích - České republice a Turecku a kladla si za cíl zhodnotit a porovnat podmínky, s nimiž se podnikatel v rámci své obchodní činnosti může setkat.

V úvodních kapitolách byla uvedena charakteristika Turecka a to obecná, historická a ekonomická, která byla zároveň zaměřená na historii spolupráce s EU. V ekonomické charakteristice byl zmíněn vývoj jednotlivých odvětví a ekonomické ukazatele ze současnosti. Druhá část práce byla zaměřena na definici podnikatelského prostředí, respektive na aspekty charakterizující jeho úroveň. Pro podrobné nastínění problému rozhodování začínajícího podnikatele bylo zvoleno konkrétní průmyslové odvětví, klíčové pro obě země, automotive.

V porovnání podnikatelského prostředí byly jako první popsány formy podniků a podmínky k jejich založení. V obou zemích lze pozorovat tendenci k podpoře podnikání. Jedná se o hledisko odstraňování překážek v podobě podmínek k založení, počtu zakladatelů nebo základního kapitálu. V České republice bude od příštího roku stačit pouhá 1 koruna k založení společnosti s ručením omezeným, zatímco v Turecku bude povinné splatit zhruba 110 000 korun.

Co se týče legislativy, v obou teritoriích stále dochází k inovacím. V Turecku se postupně prosazují změny týkající se podniků, vedení jejich účetnictví a auditu. V případě finanční pomoci je v Turecku možné se obrátit na evropské instituce typu IBRD nebo EIB. V České republice existují domácí instituce pro podporu podniku v oblasti exportu a to Czech Trade, EGAP a ČEB. Oba státy pracují na rozvoji systému investičních pobídek.

V případě zakládání podniku musí turečtí podnikatelé splnit celkem šest kroků, které se dají reálně stihnout v šesti dnech (v případě rychlé registrace v Obchodním rejstříku) s celkovými náklady na založení okolo 12 633 korun. V České republice se jedná o 9 procedur a ke vzniku společnosti dojde zhruba za 20 dní s celkovými náklady

na administrativu těchto kroků 27 510 korun. Do těchto nákladů není započítán vklad základního kapitálu, jelikož se může lišit způsob jeho splácení.

Výše minimální mzdy je v obou zemích obdobná, v ČR 8000,- a v TR 8 180,-. Celkový odvod zaměstnavatele se ale liší o 2 000,- ve prospěch Turecka (ČR: 12 620,- X TR: 10 720,-). Daňová zátěž pro podnikatelské osoby je v Turecku 20 % a v České republice 19 % ze základu daně. Kritizovány jsou vysoké spotřební daně v Turecku, kde auta podléhají 40% míře zdanění, což představuje velkou nevýhodu pro domácí odbyt nových aut.

Pro oba státy je klíčovým trhem pro zahraniční obchod trh EU, kde ani jeden z daných států nepodléhá celní povinnosti. Důležitým obchodním partnerem obou států je Rusko, do kterého je exportní činnost značně problematická z důvodu řady speciálních certifikací a dokumentů doprovázející zásilku. V současné době poptávka evropského trhu klesá, což představuje nevýhodu geografického umístění České republiky. Z umístění Turecka vyplývá možná reorientace na asijské trhy, se kterými již má uzavřenou dohodu o volném obchodu nebo o ní již jedná.

V případě podnikání v oblasti automobilového průmyslu je třeba zmínit, že v Turecku existuje řada organizací sdružujících výrobce pro vzájemnou spolupráci, rozvoj a propagaci, popřípadě spolupracují a inspirují se zahraničními trhy. V České republice byla založena organizace s obdobnými cíli (SAP).

V obou zemích převládala do roku 2011 rostoucí tendence výroby automobilového průmyslu. Od roku 2011 do roku 2012 klesla produkce v ČR o 1,64 % a v TR dokonce o 9,8 %.

Při konkurenční analýze, která zjišťovala koncentraci automobilového průmyslu jednotlivých zemí, vyšlo rozdílné rozmístění jednotlivých distributorů na území státu. Zatímco v ČR je rozmístění poměrně rovnoměrné, v TR existuje hlavní soustředěná výroba v oblasti Marmarského regionu, kde je vysoká koncentrace automobilových výrobců. Tento aspekt představuje vysokou míru konkurence, ale zároveň nabízí možnost vytvoření klastru, neboť se jedná o poměrně nové průmyslové odvětví.

Po zvážení všech těchto aspektů jsem se rozhodla založit podnik zaměřený na automobilový průmysl v České republice. Jedná se o ekonomiku, která není v tak vysoké míře závislá na importu, jako je Turecko. Automobilový průmysl zde má již svou tradici a dobré jméno. Dále prodej automobilů není zatížen 40% spotřební daní a poslední meziroční pokles výroby nebyl tak rapidní jako v TR. I přes klesající poptávku na evropském trhu a větší administrativní náklady na založení společnosti se dá díky těmto výhodám předpokládat, v případě pozitivního ekonomického vývoje, příliv zahraničních investic do tohoto odvětví.

Seznam použité literatury:

- ELVENER, A., M. KAR. *Turkey's Economic Integration into EU: Challenges and Opportunities*. Salt Lake City: University of Utah, 2010, 27 pgs.
- IGEME - EXPORT PROMOTION CENTRE OF TURKEY. *Turkey: Export Promotion Center of Turkey*. 2008. vyd. Ankara: Gokce Matbaacilik Ltd., 2008, 174 pgs.
- MACHKOVÁ, H., E. ČERNOHLÁVKOVÁ, A. SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5. vyd. Praha Publishing, a.s.: Grada, 2010, 240 s. ISBN 978-80-247-3237-4.
- PIRICKÝ, G. *Stručná historie států – Turecko*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 200s. ISBN 807277-323-2.
- PRAVEC, K. *Portréty – Kemal Atatürk*. 1. vyd. Praha: Svododa, 1967. 180 s. ISBN 25-116-67.

Internetové zdroje:

- About UIB. *OİB in Russian Federation* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://oibrussia.org/en/info_uib/index.php
- Automotive and spare parts. *Republic of Turkey Ministry of Economy* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.tcp.gov.tr/english/sectors/sectoringpdf/autoparts_2012.pdf
- Automotive industry in the Czech republic. *CZECH INVEST* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/auto-obalka-vnitrek-97-cz.pdf>
- Automotive Production and OEMs in Turkey. *OİB in Russian Federation* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://oibrussia.org/en/info/ind_oems/
- Automotive. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/sectors/Pages/Automotive.aspx>
- Business formation in Turkey. *International Experts* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.internationalexperts.com/index.php/research/item/business-formation-in-turkey>

- Cost of Doing Business in Turkey. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/BusinessPremises.aspx>
- Czech Automobile Legends. *Expats.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.expats.cz/prague/article/automotive/czech-automobile-veteran-history/>
- Česká republika. Obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb.). In: *1991*. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s1&q1=all>
- Česká republika. Úplné znění zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, s vyznačením změn podle zákona č. 239/2012 Sb. In: *1991*. 2012. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ucetni_reforma_vf_pravpred_platna_leg_zakony.html
- Ease of Doing Business in Czech Republic. *DOING BUSINESS* [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/czech-republic/>
- Establishing a Business in Turkey. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/EstablishingABusinessInTR.aspx>
- Export do Ruské federace. *MZV* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/940066/Rusko.pdf>
- Exportní strategie ČR. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/statni-podpora-exportu/exportni-strategie-cr.html>
- Exports, major trade partners. *Knoema* [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://knoema.com/bhtqiv#Czech%20Republic>
- Financing a Business. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/FinancingABusiness.aspx>

- Financing a Start-up Company in the Czech Republic. Expats.cz [online]. [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.expats.cz/prague/article/prague-business/start-up-companies/>
- Incentives. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/en-US/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx>
- Investiční pobídky v ČR - Vývoj. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/inv_pob_vyvoj.html
- Kde se v Česku vyrábějí automobily a díly pro ně. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://img.ihned.cz/attachment.php/50/15685050/as35BCF7GHILMNk16PWbefgqr1T2ARVm/27zavislostXX.gif>
- Legal Framework for Customs. *INVEST IN TURKEY* [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.turkey-now.org/db/Docs/Invest%20In%20Turkey/05-LegalFrameworkforCustoms.pdf>
- Ministerstvo zahraničí České republiky: Turecko. [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/index.html.
- MOTOREM TURECKÉ EKONOMIKY JE AUTOMOBILOVÝ PRŮMYSL. Moravskoslezský automobilový klastr [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autoklastr.cz/informacni-servis/motorem-turecke-ekonomiky-je-automobilovy-prumysl.aspx>
- Opatření na podporu exportu přinesou tisíce pracovních míst. *BusinessInfo.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/opatreni-na-podporu-exportu-prinesou-tisice-pracovnich-mist-29886.html>
- Přehledy výroby a odbytu vozidel domácích výrobců. *SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page={AA5259CF-5C40-4A96-BAE7-C805CB7ACC66}>

Regionální geografie Asie. [online]. [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://geo-asie.upol.cz/index.php?page=turecko>.

Rok 2014, rok velkých změn v daních?. DU.CZ - Daně, účetnictví, mzdy [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.du.cz/?cid=304594>

SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU (ZÁKLADNÍ INFORMACE). SDRUŽENÍ AUTOMOBILOVÉHO PRŮMYSLU [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.autosap.cz/default2.asp?page=%7B92C42442-92CB-4197-9EE0-9839A3E65150%7D>

Taxes. *INVEST IN TURKEY* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.invest.gov.tr/EN-US/INVESTMENTGUIDE/INVESTORSGUIDE/Pages/Taxes.aspx>

THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT. Czech Republic regulations: Revisions to the Incentives Act. 2012. Také dostupné komerčně z <http://proquest.umi.com>

Trendy a strategie automobilového průmyslu v Turecku. *BusinessInfo.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/trendy-a-strategie-automobiloveho-prumyslu-v-29407.html>

Turecko: Ekonomická charakteristika země. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19212.html>

Turecko: Zahraniční obchod země. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zahranicni-obchod-zeme-19214.html>

TURKEY: EU BILATERAL TRADE AND TRADE WITH THE WORLD. *DG Trade Statistics* [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113456.pdf

Turkey's Free Trade Agreements. Republic of Turkey Ministry of Economy [online]. 2012 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=tradeagreements&bolum=fta&region=0>

Turkish Automotive Industry. TSKB Research [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.osd.org.tr/tskb.pdf>

Účetnictví a účetní výkaznictví v České Republice. Confederation Fiscale Europeenne [online]. [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.cfe-eutax.org/taxation/taxation/income-taxes/accounting/czech-republic/CZ>

Usnadní nové obchodní právo podnikání?. BusinessInfo.cz [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/usnadni-nove-obchodni-pravo-podnikani-30052.html>

Václav Klaus: Projev prezidenta republiky na státní večeři u příležitosti návštěvy prezidenta Turecka. [online]. 2009 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2047>

Změny vyplývající z Nového tureckého obchodního zákoníku. BusinessInfo.cz [online]. 2013 [cit. 2013-04-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zmeny-vyplyvajici-z-noveho-tureckeho-obchodniho-zakoniku-28836.html>